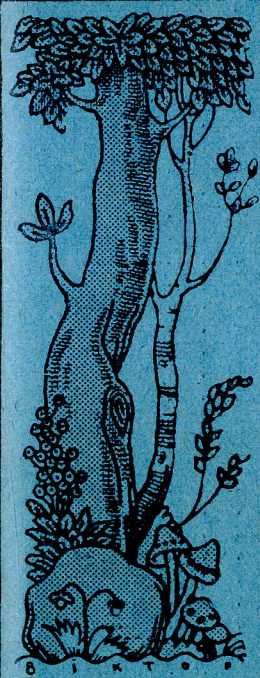

СВІТ ДИТИНИ

ЧИСЛО 10.

ЖОВТЕНЬ

РІК 1931.

З М І С Т:

1. Птички відлітають	289
2. Івасик	290
3. Прядільниця Небесна	297
4. Бабине літо	298
5. В Карпатах	299
6. Закокурчені вороги	300
7. Інда, дівчинка з Болівії	302
8. Гриби	307
9. Добрий товариш	308
10. Хитрий дід	309
11. Хитрий вояк	310
12. Сад осінню	311
13. Квартет	312
14. Соломоновий присуд	313
15. Школярик Хома	314
16. Чи се не ліпше	315
17. Упертий осел	316
18. Братчик-учитель	317
19. Пісня ремісників	318
20. Картини зі „Світикового Альбому”	319
21. Загадки	319

Ціна 1 зол.

КНИЖКИ

зі складів „Учительської Краєвої Спілки“ Львів, Оссолінських 10.

Шкільні книжки з 10% рабатом.

Книжки белетристичного змісту з 20% рабатом.

По вищеподаних цінах набуватимуть товар ті покупці, які закуплять його в більшій кількості за готівку.

Кредит одномісячний передбачений тільки для тих покупців, які постійно закуповують товари в „Спілці“ по знижених цінах і всі зобов'язання вирівнали.

Методичний підручник до „Першої Книжечки“	по 2,30 зол.
Методика устного й письмального стилю Б. Заклинського	„ 3.— „
Ручна праця Андруховича	„ 1,50 „
Історія теорії руханки	„ 1,20 „
Співаймо — Колесси	„ 0,40 „
Середній Катехізм	„ 1.— „
Правописні вправи Т-ва ім. Шевченка	„ 0,50 „
Наука віри — о. Біленький	„ 1,40 „
Початкова географія України	„ 1.— „
Рідне Слово. — Буквар для неграмотних	„ 1.— „
Основи теорії музики — Левицького	„ 0,90 „
Нарис історії музики — Левицького	„ 0,80 „
Школа волі й труду	„ 0,50 „
Читанка для Учит. Сем.	„ 3,50 „
Граматика укр. мови — Смаль-Стоцький	„ 4,00 „
Граматика нім. мови	„ 3,80 „
Рухомі укр. азбука	„ 0,30 „
„ польська азбука	„ 0,35 „
Комплети клясової азбуки укр.	„ 0,30 „
Українська азбука в пуделках	„ 1,30 „
Елементар Арнольдової — вказівки методичні (польський)	„ 1.— „
Рухомі гри й забави — Суховерської	„ 0,50 „
Зразкові лекції природи — Петрова III кл.	„ 2,20 „
Укр. впоряд (руханка) — Боберського	„ 0,75 „
Діточа Кооператива (як вести)	„ 1.— „
Руханка — П. Франка	„ 0,80 „
Зразкові лекції граматики — Куцій Климко	„ 1,30 „
Літургія — о. Лужницького	„ 0,50 „
Крізь пустині Азії	Ч. I „ 0,50 „
	Ч. VI „ 0,50 „
	Ч. II „ 0,50 „
Трудова школа — Руссова	„ 1.— „
Ветеринарний порадник для селян — Скороходько	„ 11,25 „
Як вибирати коня — (вид. Сіль. Госп.)	„ 0,50 „
Як плекати теля — інж. Михайлюк	„ 0,50 „
Що шкодить нашим садкам — Щоголів	„ 0,60 „
Управа садовини — Кучера	„ 2,25 „
Чоловік та жінка (полове життя) — Др. Парфанович	„ 0,60 „
Штука життя (поведення в товаристві)	„ 1,60 „
Про плекання то годівлю домашньої птиці (вид. Сіль. Госп.)	„ 2.— „
Дещо про обув, капелюха, рукавички, парасолі й футра	„ 0,60 „
Годівля гусей, качок, індиків, пантарок — (Германа)	„ 1,50 „
Гігієна дитячих установ — Вид. Київ.	„ 16,90 „
Замітки про сільське господарство — Нікольського	„ 1,30 „
Здоровля хати й обійстя — Др. Куровець	„ 0,50 „

з 50% рабатом

Культура особистости	по 0,50 зол.
Національне виховання	„ 0,80 „

Птички відлітають.

В осени птичкам робота!
Всі готові до дороги...
Відлігають ген, за море, —
Перший бузьок довгоногий!

Він вже в Африці напевно
На вужів і жаб полює,
Та гнізда там не збиває
І на скелях десь ночує.

Вже і ластівка співуча
За селом свій гурт дігнала,
Нашу хатку, нашу нивку
На всю зиму попрасала.

Ластівочки - щебетушки,
Відлітайте спокійненько, —
Ми тут вашого гніздочка
Берегти будем вірненько!

Дика качка на ставочку
Десь глядить, ген-ген високо,
Там в горі ключ журавлиний
Догляділо її око.

І говорить: — Завтра рано
Рід качачий відлітає!..
— Чи ви, пане, вже готові? —
Шпака воробець питає.

— Певно! Тільки жду ще три дні
На таких пташат голодних,
Що сюди летять на зиму
З північних країв холодних.

Хоч і тут зима не легка,
Та там важча, що й казати,
Тож снігур, квич й омелюшка
Звикли тутки зимувати.

— А потім, як сніг стопніє?
— Знов на північ відлітають!
— Я лишаюсь! — рік воробчик,
— Най собі там всі літають.

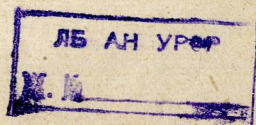
— Яж тримаюсь сеї ниви,
Де мое гніздочко рідне,
Все тут знайду трохи сімя,
То десь зеренце дорідне...

— Як мороз потисне добре,
Десь притулюся в стодолі, —
Зрештою не тільки сам я
Зазнаю такої долі!

— От, той чижик, або щиглик,
Посмітюх — ті звичай мають,
Що й на зиму, навіть люту,
Рідних гнізд не опускають.

— Добре роблять! — крук озвався —
Я також тут люблю бути,
Бо хто зна, що жде в чужині...
Можна навіть не вернути!

К. В.

Івасик.

Івасикови ще з вечора постелили на печі. Наказали: спи! погасили лампу і кудись пішли. Він скулився у двоє; натягнув верету на голову і затаїв дух.

Але хибаж йому спати хочеться?

Куди там!

Оте, що під вечір скоїлося, забило Івасикови так маленьку головку, що сон кудись втік тай не думає показуватися...

Він лежить тихо-тихенько, навіть пальцем не ворухне, а перед ним одно страшне слово: Дядько Касіян!..

Ще тому три дні вранці дядько Касіян заложив Івасикови на голову величезну шапку з червоним шликом, посадив на коня і сказав:

— Їдь та напій мені сивого!

Івасик вже у воротах був, як дядько Касіян здігнав його і задержав коня:

— Чекай, я тобі ще й шаблю припну. Та-а-ак! Обкрутив йому ремінь в поясі і засміявся:

— Ну, тепер ти справжній козак!

І хоча та шабля була така важка, що Івасика аж перетегала за собою на той бік коня — хоча біла його по нозі, як хотів швидко їхати, то всеж таки Івасик був радий. Усі хлопці з села дивилися на нього — а він потім дядькови сказав:

— Знаєте що, дядьку? Я таки козаком хочу бути!

Се було тому три дні в ранці, а в полудне дядько Касіян осідлав коня і розпрощався з батьком, з матір'ю і з ним. — А Івасик трохи не плакав.

Він ледви зрозумів, що є такі вороги, які хочуть і дядька Касіяна і всіх отих козаків, що вже тиждень в селі були, побити на смерть і що тому дядько Касіян від них відіждить...

Деж таки! Дядько обіцяв йому вшити малу шапку, малу шаблю зробити — а осе на! Відіздив і навіть не споминав про се. А як нагнувся поцілувати Івасика на пращання, то Івасик шепнув йому на вухо:

— Дядьку, а що буде зі шаблею?

І трохи прикро стало Івасикови, що дядько засміявся тай каже:

— Не журися! Приїду, так зроблю!

Еге, зроблю! Поїхав, Бог зна куди, а зараз в ночі прийшли вороги, що вбити дядька хотіли.

Посиділи два дні й поїхали далі. Івасик уже сподівався, що тепер повинніб приїхати козаки і дядько Касіян і зараз повинен шаблю робити — коли се на!

Повели дядька Касіяна звязаного. Він був блідий і худий, на лиці засохла кров, що Івасик аж злякався.

Хотів кинутися до дядька, але ті три, що привели його, мали готові багнети, кричали і так гнівливо лаялися, що Івасикови тільки руку простягни до Касіяна, так його тим багнетом зараз би...

Стояв при порозі і переступав з ноги на ногу. А дядько Касіян так добряче дивився на нього зза чорних ву-

сів і брів. А Касіян знав, що Івасик дуже хоче спитати його про щось і навіть каже до тих трьох салдатів:

— Дозвольте мені з тим хлопчиком побалакати.

Еге, побалакати! Оті недобрі люди так глипнули на нього — що він аж злякався і гукнули:

— Нельзя!

Івасикови зробився такий жаль, що він побіг до сіней, упав на мішок з січкою і захлипав... І чув тільки, що оттим подавали їсти, що двох їх пішло в другу хату спати — а Касіяна замкнули в стодолі й один остався на варті... І ще чув Івасик, як батько казав до матери:

— Бідний Касіян! Вбють його!

Івасик не вірив. Як таки? За що дядька Касіяна вбивати?

Він-жеж нічого не зробив. Івасика на коня саджав і шаблю обіцяв зробити. Вже Івасик хотів спитати батька, але той-же за першим словом нагнав його до мами тай казав йти спати.

Івасика положили, але хіба він спить?

Не може. В хаті темно, батько й мати сплять, тоті оба храплять аж сюди чути — а Івасик не може вснути. Йому в голові снується думка:

— Як то? Дядька Касіяна вбють?

Тай Івасикови стоїть перед очима звязаний дядько і ті три постаті з багнетами.

Ух! Недобрі! Вони дядька Касіяна вбити хочуть!

Ух! Колиб йому один такий блискучий багнет, або та шабля, яку дядько обіцяв зробити, він пігнав би в одну хату — побив їх, потім того, що на дворі і випустив дядька Касіяна з запертя...

— Отже видиш, дядьку! — Треба було мені зробити шаблю! А так... засадили тебе в стодолу, а завтра конечно вбють...

Як вбють?

Івасик сідає відразу на печі, відкидає верету і дивиться в пітьму.

— Дядька Касіяна вбють?

— Ні! Не можна!

Дядько Касіян обіцяв йому шаблю і такі добрі очі має. Дядька не можна вбивати.

Він роздумує і почуває, що те все наніщо.

Вбють! Замкнули в стодолу й один береже...

Ой, колиб так дядькови втекти можна було. Тільки-ж куди? Під дверима вартовий, а зверху стріха. Але ні! В stodлі є дірка, куди Івасик завжди з Бурком лазить.

Та хиба дядько знає про се? Батько не знає, то звідки се дядькови знати! Один Івасик знає про неї.

Колиб так дати знати...

Але на сю думку Івасикови ляк скаче в душу. Там-жеж під стодолю стоїть вартовий і такийже в нього багнет гострий...

Але...

Івасик поволесеньки спускає ноги з печі і стає на землю. Поволесеньки підходить до вікна. Ось вже стоїть в білій сорочинці і дивиться — затаює дух...

Тоті храплять, а він бачить...

Отой під стодолю зігнув голову на коліна та також не рухається.

І тепер уже Івасик знає. Тихесенько, як кіточка, йде він до дверей і наводить клямку. Ще тихійше отвирає — і він уже в сінях. Йде, а цілого пориває думка:

— Я дядькови діру покажу і оттуди він втече!

Тільки-ж тут у сінях засува. Івасик напирал на неї з усіх сил і вона відскакує з гуком.

— Пропало!

Він кидається в кут і чує, як йому серце трівожно стукає в грудях.

Але в tatі тихо. Двері сами отхиляються, а зперед порога підноситься Бурко і дивиться на нього; Івасикови стає відрадніше.

— Бурку! — нагинається він до пса з шепотом. — Ходи! Ходи!

Але Бурко махає тільки хвостиком і позіхає начеб казав: Тепер час спати! А дай-же мені спокій!

Отже Івасик підносить його, просто ставить на рівні ноги. Бурко ще раз зіває але — йде... І тепер Івасик виходить перед хату, обходить її тай ізза вугла зазирає.

— Спить...

І він відразу звертає в величезні лопухи, що тягнуться

аж до саду за стодолю — а з яких подвійна користь: Івасика не видно і він тут кожду стежечку знає... Тільки-ж той Бурко! Замість йти з Івасиком, то він знов щось починає порпати і пчихати. Аж Івасик мусить вертатися і шепотом його лаяти: Тихо Бурку!

Відпихає його і хоча Бурко вертить хвостом, то Івасик бере його за шерсть на шиї і силоміць тягне. І Бурко йде...

В лопухах тінь й Івасикови холодно. Але се нічо. Головне, щоб дядькови діру показати. Він виставляє голову, дивиться, але вартивий спить...

А серце Івасикови так беться.

Але ось вже лопухи кінчаються. Івасик швидко вибігає і за хвилину він уже лізе в діру. Йому трохи моторошно, що в stodолі таке темно та ось він чує:

— Хто се?

— То я, дядьку! Я, Івасик...

Він цілий дрожить, але дядькові добрі руки вже підносять його, на коліна саджають...

— Дядьку Касіяне! Слухайте! — шепоче він — той спить... і хлопчина показує пальцем, хоча дядько напевно сього не бачить.

— А ту є така діра. О, бачите! Я вліз. І Бурко вліз...

Він чує, як пригортають його дужі руки і йому так любо.

— Дядечку! Тікайте, бо вас убють...

Руки горнуть того так, що Івасик говорити не може...

— Ходіть, дядечку, я вам покажу... І в пітьмі скаче з колін і тягне дядька Касіяна.

— Бачите? Лізьте!..

Але дядько Касіян схиляється і підноситься, кажучи шепотом:

— Шкода! Не влізу...

І тепер Івасикови такай жаль зібрався в грудях, що він трохи другий раз не заплаче.

— Дядечку, щож?

І в тому питанню він містить всю свою непевність та одчай.

Слухає, а дядько стоїть тихо, аж по якомусь часі відзивається:

— Він спить?..

— Спить, дядечку, спить!

Дядько знов мовчить, а Івасик жде. Жде й шукає в пітьмі облича Касіяна, аж нагло руки підносять Івасика в гору і він чує вус на своїй щоці.

— Що, дядьку?

— Йди спати! Йди! Я втечу!

Івасик не вірить. Він хоче спитати, але вуса не дають йому говорити. І до того вогкі вуса...

— Не журися! Йди!.. Чує землю під ногами — знає що треба вже йти — але ще:

— Втечете, дядьку?..

Втечу Івасику! Ну, йди вже! Козак з тебе гарний!

Івасик проховзується в діру і в буряни. Але не піде.

Ого! Мусить бути певний. Може дядько так собі скаав. —

Висуває голову з поміж лапатою листя і жде. І хоча Бурко неспокійний, хоча холодно йому, то він таки жде...

Минають хвилини — й Івасик вже зубами дзвонить. На селі тихо і йому робиться лячно.

Але ось — що се? Щось шелестить соломою на стрісі. Івасик кидає туди зором. Бурко щурить вуха і має охоту гавкнути. Але Івасик шепоче:

— Тихо, Бурку!..

А солома шелестить. Івасикови дух запирає в груди, — бо ось над соломою з'являється голова дядька Касіяна... Тільки-ж та солома!

— Дядьку, тихше! — хоче він крикнути, але в сам час стримується.

А дядько вже увесь на даху. Івасик сміється до нього, хоча Касіян того не бачить. Він легко зіскакує на землю і щезає за стодолю.

Івасик ще чує, як шелестить кукурудза і його малесеньке серце трохи не вискочить з грудий з радості.

— А видиш, а видиш!

Він хапає Бурка за голову і шепче йому до вуха:

— Дядько Касіян утік! А вони його забити хотіли! Розумієш?

Бурко потакує по песячому хвостиком й Івасик дуже щасливий. Тепер уже напевно дядько шаблю принесе — бо він утік і ті не забють його вже.

І він швиденько дрібоче попри лопушища, попід хату і в сні — гульк. Кличе Бурка і засуває двері.

Серце йому в грудях співає — але Івасик не знає, що се сповнений обов'язок його такою втіхою наповняє.

Йому так весело, що він трохи не біжить на піч. Заглядає ще в віконце, але отой спить.

Й Івасик показує йому дулю. — А видиш! Дядько Касіян утік!

На radoщах він витаскує Бурка на піч і лягає з ним побіч. В голові йому самі ясні казки кружляють. Засипляє...

І відразу сниться йому, що дядько Касіян садить його на коня, причіпає маленьку шаблю, на голову кладе маленьку шапочку з червоним шликом і всміхається так добряче, як тільки дядько Касіян уміє тай каже:

— Ти правдивий козак, Івасику!

Зі збірки: «Маленькі борці» — *Анатолія Курдидика.*

Прядільниця Небесна.

У ясні дні осінні
Полями, попід гаєм,
Прядільниця Небесна
Стежками йде - ступає.

То по стерні широкій,
То по пустій леваді —
Іде ласкава й тиха
В своїй красі й принаді.

Іде й ласкавим зором
Глядить на світ довкола
Й ніжну срібlistу нитку
Пряде - пряде зпроволла.

Пряде, а потім пильно
Звиває у клубочки,
Для тих дітей бідненьких,
Що вмерли без сорочки.

Вони ввійшли голенькі
У Божий рай, до неба —
Тож треба прясти й шити,
Сорочечок їм треба.

Тому то в дні осінні
Полями, попід гаєм,
Прядільниця Небесна
Стежками йде, ступає.

(За Ор-Отом).

„Бабине літо“.

Коли в осінню погідну днину вийти на поле, чи в город, то можна бачити тисячі тонесеньких ниточок павутиння, що уносьться в повітря. Воно хвилями опадає, то знов підіймається в гору та чіпається дерев, плотів, хат або й людини. Се павутиння називають люди „бабиним літом“. Наш нарід має про се гарне вірування, а саме говорить: що се Мати Божа пряде ниточки на сорочечки для тих дітей, що повмирали сиротами й не мали смертної сорочечки...

Направду-ж — те павутиння то річ зовсім природна. В траві й на листю живуть міліони маленьких павучків-хрестяків (званих так від того, що на хребтах мають білий знак у виді хреста). Сі павучки живляться ще дрібнішими комашками. Тих комашок літом є повно і в траві і на листю, тож павучки мають що їсти. Але осінню комашок менше, а ті, що є, літають роями у воздуху, бо вже нема ані доброї трави, ані листя на деревах; зрештою в траві було би їм уже заходно, то вони уносяться до сонця в повітря.

Отже павучки осінню мусять інакше промишляти. Тому, що комашок на листю ні в траві нема, вони мусять ловити їх у воздуху. Але як, коли крил у павука нема? Отже такий павучок вилазить на якесь дерево й починає з залозів свого тіла снувати липку а довгу ниточку. Ся ниточка скоро схне і є дуже легка, але павучка вона

вдержить. Тож він обснує себе наче в плетений кошчок і гойдається на галузці. І тільки пові легкий вітрець, то вже несе таку павутину, а з нею й павучка, воздухами. Павучок користає з того й летючи в своїм „бальоні“ на довгих нитках ловить мушки, що по дорозі попадають у його павутину.

Розуміється, що не раз така павутинка зачіпає за пліт, деревину, тощо, — а часто й рветься і паде, але павучок зараз вилазить знову на якийсь предмет, снує павутину й несеється далі у воздух під подувом вітру, шукаючи поживи.

Буває, що й літом ті павучки так літають, але менше і мало їх видно, бо тоді є всюди трава і листя. А осінню, а ще до того по дощі, як загіє сонце, голодні павуки, що підчас слоти сиділи в траві й під корінням, вилазять громадно, снують павутиння і так роблять „бабине літо“. Пригляньтесь такому павутинню, а нараз побачите, що воно несе павучка, який чатує на мушки.

В Карпатах.

Сині гори мов те море,
Що здалека всіх манять,
А їх шпилі — морські філі,
Наче зорі миготять.

Сонце світить, сонце гріє,
Сонце лучами блестить, —
Вітер свище, вітер віє,
Вітер бором шелестить.

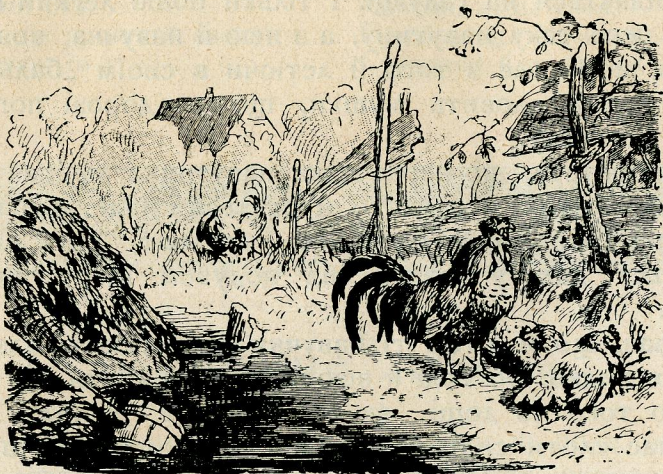
Глянеш оком — полонина,
А травичка — наче шовк,
Там пасеться вся маржина,
Там загляне сірий вовк.

Любо жити в полонині,
Там манить тебе краса,
Там то жити всій родині,
Бачиш гори — небеса.

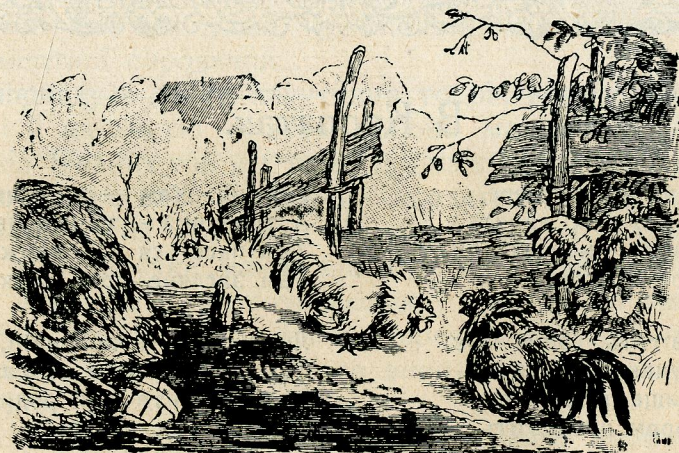
Трембітає там трембіта,
Чуєш голос, чуєш спів,
Там здалека ти від «світа»,
Забуваєш всякий гнів.

Теодор В. Пеліх.

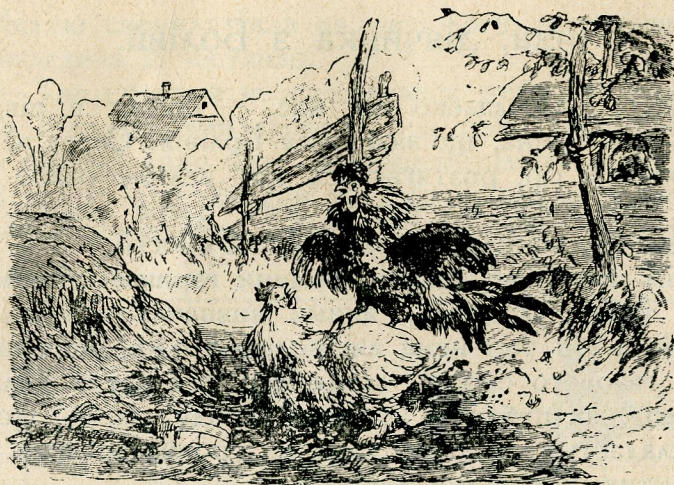
Закокурічені вороги.

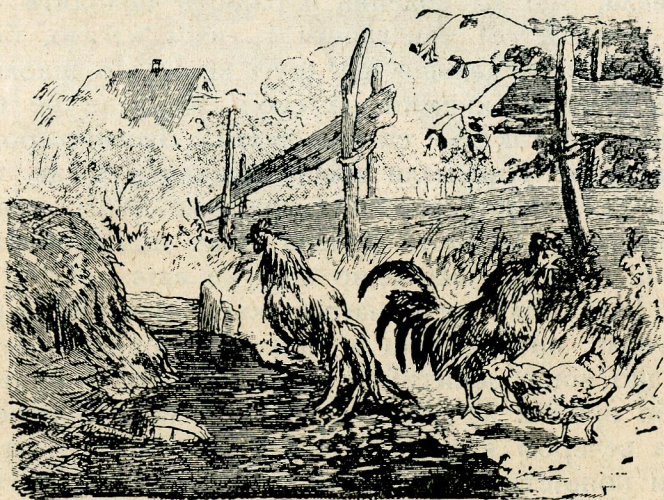
Когут Кукрік на пальці став
І так запіяв — закличав:
— Я тут є пан, най кождий чує!
А хто не вірить, най спробує!

Сусідський півень Гльогоглюз
Також собі не боягуз
Пліт перескочив, писнув раз:
— Ану, хто тут сильніший з нас!

Счепилися на смерть-життя
І рвались, бились, без кінця,
Аж доки бідний Гльогоглюз
Не впав, побитий, на хамуз.

Поліз без гребеня й без крил...
А наш Кукрік кричить що сил:
— Тож знайте, вороги і друзі!
„Я тут є пан в цілім окрузі!“

Інда, дівчинка з Болівії.

Далеко, дуже далеко від нас, — бо аж в південній Америці — є країна, що зазивається Болівія. Серед величезних і могутніх гір, розтягається там велике озеро Тіті-кака. — Недалеко від берега того озера лежить місто Ля Паз, що по нашому означає: Спокій.

У тім місті, забудованім самини гарними домами, не найдете таких уладжень, якими визначаються всі наші більші міста, бо там нема ані водопроводів, ані електричного, ні газового світла. Нема там теж таких великоміських вигід, як публичні купелеві заводи, дарма, що само місто складається з домів кам'яних, розмальованих на ясно і критих червоними дахівками.

Раз якось сиділа собі на порозі одного такого дому, в пообідній порі, мала дівчинка Інда, і — користаючи з провісного вітру, — думала про те, яка то вона щаслива і рада, що в неї такий гарний дім. Але над тим вона й не подумала, що вдоволення й радість походять звідси, що вона живе в тім так гарнім і тихім краю, бо Інда не знала, чи є де далше ще другі краї. До школи вона зроду не ходила і книжки на своїм віку ще не бачила.

Чому-ж то так? — питає дехто. Запевно родичі її були дуже убогі і не мали звідки посилати її до школи.

Так, так, вони справді були дуже убогі, але й се треба знати, що в місті Ля Паз нема ніяких шкіл і чи убогий, чи багатий, все одно нічо не вдіє.

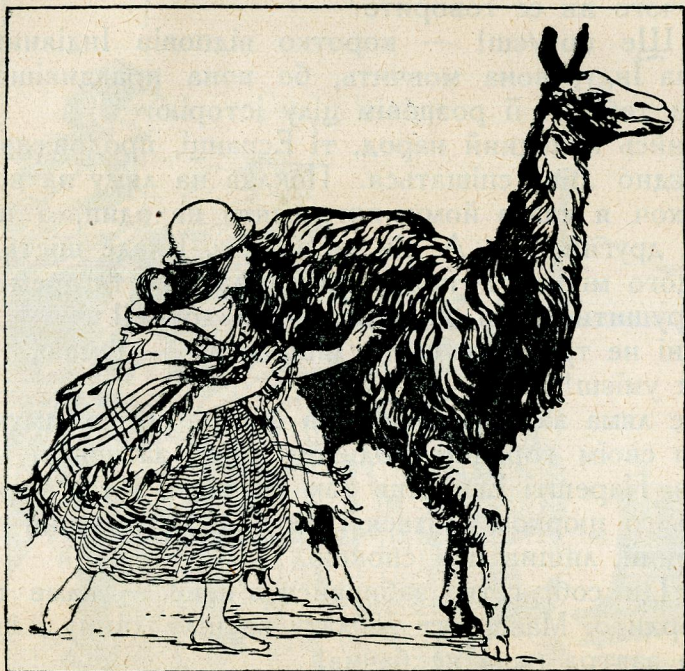
Тож Інда, коли не помагала родичам в якійсь роботі, то дармувала, висиджуючи в тіни або на сонці, думаючи про те: що вона робитиме, коли підросте і буде старшою; або про те: де діваються ляма, які над раном відходять, а вечером вертають домів; або про те: що вона хотіла би попоїсти і коли мама справить їй нову обіцяну суконку і чи не пора вже вечеряти.

Аж ось тепер в саму ту пору, коли Інда ще ніякого голоду не почувала, явилася перед нею улюблена ляма, трохи трудна від роботи і так поглянула тужно на Інду, начеб хотіла сказати: „Ти не рада, що я так скоро вертаю?“

Миттю скочила Інда на рівні ноги, а прибігши до лями, погладила її пестливо.

— Так скоро я не сподівалася тебе, маленька, промовила Інда до лями ласкаво, а з того поведення кождий пізнав би, що ляма була любимцем цілого дому.

В тій хвилі надійшов тато Інди, що десь там заховав принесені лямою міхи і став реготатися на ціле горло.

— Ти не назвалаб її маленькою, якбиь була її виділа годину передтим — загомонів весело — Зроду я не бачив ще сотворіння так упертого!

Почувши голос батька, вийшли з дому брат і сестра Інди зацікавлені сміхом, бо не привикли до веселости батька, котрий тяжко працював і прийшовши до дому звичайно по вечері лягав спочивати.

— Такий-то Еспанець думає що він учений і мудрий, бо книжки читає, а ту наша ляма навчила його розуму! Кажу йому, що мої предки Інки замешкували сей край

зпоконвіку, давно передтим, заким прийшли до нас чужинці з краю званого Еснаія. У нас не було і нема таких витребеньків, як книжки, що їх завели Еспапці, а проте ми маємо свій розум з діда-прадіда. Ми присвоїли собі ляму і послугуємося нею в перевозуванні тягарів у низ і на верх тими горами... — не переставав Індин батько гомоніти.

— Добре тату — відізвалася старша сестра Інди, — але до чого ви се говорите?

— Ще почуєш! — коротко відповів Індіянин. От гляди на Інду, вона мовчить, бо вона правдивіша Індіянка від тебе. Я її розповім цілу історію:

Якийсь кумедний народ, ті Еспапці, продовжав батько. Заєдно лиш спішається. Поклав на ляму за великий тягар, хоч я казав йому: пятьдесят на один, а пятьдесят на другий бік. А він не зважає. Кладє шістьдесят до кожного мішка! А коли моя ляма з тим тягарем не хотіла й рушитись, він за палицю тай до неї!

Мені не треба до сього мішатися, — думаю, — радь собі, як умієш!

Але ляма затялася, мов на злість. Вона дмухає на Еспапця своїм горячим подихом крізь затиснені зуби і не встає. Нарешті Еспапєць так умучився і так зіпрів, що піт з нього цюрком ллється і аж тоді, стомлений та засоромлений, лишив її в спокою.

— Іди собі геть, забирайся з нею! — каже він до мене сердито. Маєш тут заплату за цілу днину і щоби я тебе до завтра рана не бачив!

— То ти вже сьогодні не йдеш до роботи? — спитала Індіна мати, що неспостережено явилася на порозі.

— А вжеж, що не йду! — відповів батько.

— В такому разі підемо назбирати осочини на нові постелі, — промовила мати, а з нами най би теж діти проїхалися човном. Зробимо собі прогульку!

Тож то було радости між дітьми! Прогулька! Плавба по озері і до того нові постелі; те все видавалося дітям великою розкішю.

Негайно запровадив Індин тато ляму до малої загороди, де вона могла пастися до схочу. Мати тимчасом

запакувала кілька кусників разового хліба у чистий білий платочок. Всі троє дітей помагали у звиванню ременів на звязання осоки, поприносили весла і прибралися до прогульки так, що за пару хвиль найшлася ціла родина

на дорозі, що веде в низ до озера, де над берегом чекала на них припнята на ливні бальза, маленька лодка.

Діставшись до бальзи, заняв Індін тато місце керманича і веслував, Інда усіла собі на переді, а решта товариства заняла місце по середині лодки для рівноваги.

Коли будуть вертати домів з добрим оберемком осочини, прив'язаним до бальзи на задній її часті, тоді обое старшеньких дітий будуть могли усадовитися на чубчику і на середині бальзи не буде так глітно як зараз.

Інда зроду не почувалася так щасливою, як тепер. Якто добре сталося, що той капосний Еспанець розсердився на ляму і сам спокутував свою примху. А так була би Інда й досі сиділа під хатою і не була би роскошувала їздою човном по озері, окруженим верхами могутніх гір. Її мама, рада з несподіваного свята, лежала на дні човна й ліниво виспівувала якусь пісеньку.

Не минуло багато часу, як наші прогульковці доїхали до місця порослого густою осочиною. Цікаво було бачити, як батько і син зрізували осоку. Інда не могла помагати їм у тій роботі, бо була ще за мала; але вона за те придержувала ремінці, якими вязано осоку в снопи і по одному складала їх на бік. Така робота була для неї дуже займаюча.

Коли вже назбирали стільки осочини, що стало б на постіль для кожного з родини, Інда з матір'ю побрили до берега і там приготували пікнік, себто спільну учту. Не була то така велика учта, якби хтось міг подумати, бо складалася з разового хліба та всяких овочів, але в очах Інди був се величавий пир. Тепер вона не сиділа скучно дома і не споживала мовчки свою пайку, лише знаходилася на березі великого озера, яке було, хто знає скільки миль за довге і широке.

На березі озера побули наші прогульковці до смерку. Коли сонце спустилося за верхи гір, тоді вони повсідали до бальзи, а примістивши брата і сестру Інди вигідно на снопах звязаної осоки, вертали домів.

Воздух був так чистий і прозорий, що Інда виділа кожду зірку, яка виринала з неба і рахувала їх сонно: одна.. дві.. три.. чотири.. аж при лагіднім колиханню лодки переміг її сон і вона забувши числити дальше, уснула.

Коли вернули домів, Інда ще спала і батько заніс її до хати на руках сплячу таїй положив осторожно на постіль, застелену для неї в куточку кімнати зі свіжої осочини.

Аж тепер Інда пробудилася і прошептала сама до себе: „Як гарно було на прогульці! Озеро, пікнік і звідди... а то все тому, що наша ляма не пристала носити за великий тягар!“...

І твердо знов уснула. —

З англійського журналу „Child Life“ переклала: *Софія Куликівна.*

Гриби.

У осінний тихий ранок
У густій діброві
Заглядає ясне сонце
Крізь листки шовкові...
Хто ви є, що вас усіх тут
Навіть я не перелічу?
Вчора ще вас тут не було —
Звідки ви? Хто ти, паничу?
— Моє ім'я Мухоморик!
Звик я капелюх носити
Червоненький, пурпуровий,
Ще і перлами набитий.
— Ну, а ти? — Я Гриб най-
[старший,

Боровиком теж зовуся. —
Коло мене Голубінка,
Та я з нею не дружуся.
Прикажи їй, най з дороги
Відступиться мені, князеви,
Щоб я дубови приглянувся,
У діброві королеви...
Так чванився наш грибище,
Аж щось близько засміялось —
То там Порхавка сухенька
Так з гриба зареготалась,
Що розлетілась на двоє
І насіння свого хмару
На гриба пустила з псоти,
Або може і за кару...
Ще щось гриб хотів сказати,
Але сонце не питало,

На жовтенькі Козоріжки
Вже цікаво заглядало...
— Як на ім'я? — Козороги!
— А чому зросли так близько?
— Бо живемо завжди в згоді.
Не, як той онтам грибисько!
Як почули ту розмову
Там два Рижки невеличкі,
Свої носики рожеві
Показали з під ялички.
З боку тихо зашептали
Дві скромненькі Печериці:
Хочеться тому грибови
Горорити все дурниці!
А зза пня заголосили
Свіжі та густі Підпеньки:
— От, як сонце усьміхнулось,
Буде день нам веселенький.
Сироїжка лиш зітхнула,
З боку Білій теж всміхнувся,
А Козар, завжди поважний,
Ді Маслюкови повернувся.
А Маслюк у білім шалю,
Що звязав під бородою,
Ще журився, що стікає
З голови до стіп водою.
Та як Козаря побачив,
Схаменувся і вклонився:
— Добрий день вам! Та ви-
[бачте —
Вам крисак ваш заломився!

Я. Поразінська.

Добрий товариш.

Петрусь прийшов до школи перший і застав у класі нового, незнайомого товариша. Хлопчина був блідий і наче сумний, але глянув на Петруся так приязно, що зараз здобув собі Петрусеве серце.

Почали розмовляти. Незнайомий мав перед собою гарну книжку. Петрусь побачив, що в ній є цікаві образки й попросив товариша, дозволити йому поглянути. Товариш не тільки, що дозволив, але й сам пояснював йому всі образки.

— Звідки се знаєш? — запитав його Петрусь.

— Знаю, бо я вже прочитав сю книжку — сказав поважно товариш. — А вдома маю ще більше подібних книжок, бо купую їх за ощаджені сотики.

— А нащо купуєш книжки? — питав Петрусь.

— Хочу вчитися багато-багато, щоби колись бути лікарем.

— Так? — здивувався Петрусь і поглянув на товариша з пошаною. — А я ще не знаю, чим хочу бути!

Тимчасом посходилися всі школярі й увійшов учитель. Почалася наука. Учитель сказав:

— Павлусь Мирич! До таблиці!

Встав новий товариш і всі тепер знали, як він називається.

Гляділи на нього з цікавістю, та коли він почав іти з лавки до таблиці, хтось шепнув злобно ззаду:

— Кривак! Каліка!

Павлусь глянув на Петруся, наче просив його оборони. Він справді трохи налягав на праву ногу і знав, що злобні хлопчиська візьмуть його на сміх, та надіявся, що Петрусь оборонить його.

І справді Петрусеві зробилося жаль нового товариша. — Тому він такий сумовитий і поважний, а може й тому хоче бути лікарем, бо каліка — подумав собі Петрусь і рішився стати в його обороні.

Павлусь відповідав добре і вчитель похвалив його, а чуючи якісь злобні шепти, строго заговорив:

— Хто сміє глузувати собі з уломного товариша? То дуже негарно!

В класі стало тихо, хоч маком сій.

Підчас перерви, коли вчитель вийшов з класу, всі школярі обступили нового товариша, що далше сидів у лавці. Одні приглядалися йому цікаво, а деякі зі злобною усмішкою. Петрусь станув коло нового товариша й сказав відважно до всіх:

— Товариші! Ви чули, що не годиться глузувати з уломного товариша. І не то, що не треба сміятися з нього, але ми повинні його взяти в оборону, як би хто його кривдив, бо він слабший від нас, а ми його товариші! Правда?

— Правда, правда! — загомоніли товариші, — а ті, що сміялися, тепер засоромлено поглядали на себе.

— Ну, то вважайте! — сказав Петрусь. Я є приятелем нашого нового товариша, Мирича, і не позволю його прозивати. Та думаю, що й ви будете для нього добрі.

Тоді Павлусь Мирич приязно всміхнувся й подав Петрусеви руку, в доказ своєї вдячності.

Ціла класа полюбила нового товариша, а за її прикладом пішла й уся школа. Ніхто ніколи не зачепив його, ні не скривдив. То були справедливі й добрі діти.

Хитрий дід.

Ходить старий дід - жебрак
Від хати до хати,
Тай зайшов він до Гринихи,
Просить хліба дати.

А Гриниха не хотіла
Дармо хліб давати,
Кличе діда, щоби йшов
Картоплю копати.

Але й дід, не в тім битий,
Знає закрутити,
Почіхався у бороду,
Тай став говорити:

— Кличте того, хто посадив,
Той може копати,
Бо він знає, де за нею
У землі шукати.

Михайло Кумка.

Хитрий вояк.

В часі наполеонських воєн в одного німецького селянина був на квартирі французький вояк. Він спав на печі. В хаті господаря було дуже багато мух, які не давали во-

якови спати. То він постановив своїми хитрощами видурити в господаря кілька талярів. Він сказав до селянина: „Я відкуплю від вас ті всі мухи, які є в кімнаті!“ Госпо-

дар подумав собі, що жовнір хоче з нього кпити і сказав: „Я дам вам їх за дурно, візьміть собі, бо вони й мені вже добре далися в знаки. Можете їх вигубити що до лаби...“

„Ні — каже Француз — я за турно не хтіля, я буду купити, як господар хтіля, і буду дати за них один таляр“. Господар подумав собі: Коли жовнір дурак, то мені не шкодить заробити таляра за пусті мухи. І сказав воякови, що як хоче, то най йому дасть того таляра. Жовнір дав таляра і селянин з утіхою сховав гроші в кишеню. Та небаром він не мав причини до втіхи, а радше міг плакати, бо жовір узяв свій кріс, набив його шротом і почав стріляти в хаті на начиння, на образи, у вікна і куди хотів.

„Бійтеся Бога, — каже селянин — що ви робите?“

„Я стріляю свої мухи, а вам що до того?“ — каже вояк. І стріляв далше й нищив усе в хаті. Тоді господар упав воякови до ніг і почав просити, щоби пощадив його добро, бо він бідний.

„Добре — каже жовнір — я перестану стріляти, але відкупіть собі в мене мухи і то мусите мені дати більше, як один таляр, бо я хочу на тім інтересі щось заробити“.

Селянин мусів віддати жовнірови таляра і ще додав одного. Се ніби веселий жарт, але коли глибше подумати, то се оповідання дуже сумне. Той вояк був дуже несправедливий і просто ошуканець — а ви як думаєте?

Сад осінню.

А в наших садочку,
Мов цвіти барвисті,
Яблочка доспілі,
Свіженькі та чисті.

Тут ясночервоні,
А там румяненькі,
А осьде жовтаві,
А тамки біленькі.

Тут грушечка пишна
З галузки звисає,
Вітрець лиш повіє,
Її захитає.

Вона вже упала,
Лежить на стежині,
Буде смакувати
Малому хлопчині.

А осьде дві сливи,
При плоті, так близько,
Сливки такі спілі
Звисають так низько.

Так! Осінню поле
Сумно виглядає,
Лиш сад весь міниться,
Золотом іграє.

Л.

Квартет.

(Байка).

Раз малпа гордовита,
Віслук - вухач,
Цапок - рогач
І медвідь Микита
Задумали квартет заграти:
Десь взяли ноти, бас, альт і дві скрипки,
Посідали в гайку під дві липки —
Й хотіли світ задивувати.
Настроїли, смики приложили,
Боже милий!
Як потягнули на всі лади,
Страх! Не йде ні сюди — ні туди!
— Стійте, друзі! — кричить малпа Фрузя —
Ми не добре заграли,
Бо не в лад посідали!
Ти з басом, Микитко, сядь проти альта,
Я „пріма“, сяду проти „секунди“ грати,
А тоді піде музика не та —
І ліс і гори будуть танцювати!
Посідали і заграли:
— Те-ре-ре!
Ніяк не йде!
— Почекайте! Я знаю секрет!
Кричить осел. — Сей гарний квартет,
Нам піде, як шнурочком,
Наколи сядемо рядочком!
Послухали осла і посідали в ряд —
Заграли — знов не йде під лад!
І знов почали гомоніти,
І кричати,
І ладнати, —
Де кому треба сідати!
Аж якось випадково надлетів соловій!
А малпа його просить: — Друже ти мій,
Навчи нас сісти до квартету, будь ласка,
— Бо й ноти є у нас

І скрипки і бас, —
Та ніяк не заграєм,
Бо як сісти, — не знаєм —
То признаюся, без сорому казка!..
А соловій на те: „Щоб грати, мої діти,
Все одно, де сидіти, —
А треба грати вміти!
Ви-ж з немистецьким духом
І з немузичним слухом,
Хоч як сидіти будете —
А квартету таки не втнете!“
Переклав: Юра Шкрумеляк.

Соломоновий присуд.

Підчас горячих днів минулого літа рознісся голос від багатьох тінистих рік та блискучих ставів: „Скачіть, вода тепла!“

Такий зворушуючий серце голос завів одного хлопця у воду малого ставка в Бельгії, де купатися було заборонено.

Уважний сторож спостеріг, як хлопець вилазив мокрий зі ставка і зараз потягнув його до поліційного уряду.

День був горячий, в уряді було душно. Поліційний комісар обтирав піт з чола. Він глянув на виновника крізь окуляри і моргнув за шклами своїх великих окулярів. Відтак звернувся поважно в сторону сторожа.

— Чи ти бачив його, як він ліз у воду? — спитав.

Сторож признався, що не бачив як хлопець ліз у воду, зате добре видів, коли він вилазив із води, а се було для нього вистарчаюче, щоби його придержати.

Комісар погодився з тим, але звернув увагу на те, що обвинувачення було неправильно зложене. Закон каже виразно, що не вільно лізти у воду. Нічого одначе не говориться в ньому про вилаження з води.

— А як нема кари за вилаження з води, — додав він, — то арештований мусить бути увільнений!

Урадуваний хлопець відійшов з міцним переконанням у своїй пам'яті, що то сам Соломон був суддею в особі сього комісаря. А що сторож про те говорив, се не мало великого значіння.

Подав з англійського: М. Кумка.

Школярник Хома.

Я школярник молоденький.
Семий рочок маю,
І що рана з матусею
До школи манджаю.

В Рідній Школі я учуся
Читати, числити,
І писати тай співати —
Вкраїну любити.

А як прийду я зі школи
Тай стану читати. —
Як тішитися мій батенько!
Як радіє мати!

Мама кажуть: »Дам я їсти
Синочкови Хомі,
Бо він вчиться в Рідній Школі
При »Народнім Домі«.

Михайло Кумка.

Чи се не ліпше?

— Ліпше бути прикрасою, ніж служити для ужитку! — говорила висока гарна ялиця до гудзоватої яблінки. Чим більше робиш добра для людей, тим менше дізнаєш від них вдячності!

— Може бути, що й твоя правда! — відказала тихим голосом яблінка.

— Ось глянь хоч би сама на себе! Ся дітвора мало-що не виверне тебе. Вони понабивали в тебе цвяхів і порobili сідала на твоїй довгій гиляці. Вони привязали ланцухи до твоєї другої гиляки і причепили гойданку, яку ти мушиш тримати через ціле літо. Вони копають ямки довкола твого коріння і закопують туди всячину, коли бавляться в „закопаний скарб“. Вони уживають твоєї тіни, щоби гоститися і зривають твоє листя для плетення вінків при своїх іграх. Я певна, що сього літа будуть робити з тобою те саме, що робили попередними роками.

— Я в дійсности не багато собі з того роблю, — оправдувалася яблінка тихим голосом.

Вона почувала себе дуже пониженою супроти пишної ялиці, яка була тут рідкістю й була пересаджена з далекої чужої землі. Її стрункий гарний вигляд був гордістю властителя сього саду. Кожного разу, як приходили до нього гості, він виводив їх на двір, щоби показати їм свою красуню-ялицю. Гості ставали довкола ялиці, оглядали з усіх боків й подивлялися її красу, а бідна яблінка лише дивилася спокійно на те все з боку.

— Кажу тобі — кінчила ялиця — що я сего всего так не терпіла би. Я поскидалаб ту дітвору з гойданки, або щось подібне зробилаб!

— Що?! — крикнула налякано яблінка.

Якраз на ту хвилю надбігла громадка хлопців і дівчаток. Вони чули останнє слово яблоні, але не зрозуміли його, бо чути його було так, гей би шум вітру поміж гіллям.

— Тут буде якраз добре місце покласти! — заявив найбільший хлопець. — От, раз будемо мати приємну розривку! Навіть тато й мама скажуть, що се найліпше місце.

Яблінка задрожала з зацікавлення. Вона ще більше була здивована, коли діти розіпняли між її гілками якусь дивну і досі їй незнану річ.

Вона ніколи не могла добре зрозуміти, що се таке було, хоч також не могла здержатися, щоби не дивитися визиваючо на свою сусідку-ялицю. Відтепер день в день всі, що приходили на велику загороду, йшли завжди до яблінки, не глянувши навіть на пишну ялицю, щоби послухати — діточого радія.

_____ *Подав: Мих. Кумка.*

Упертий осел.

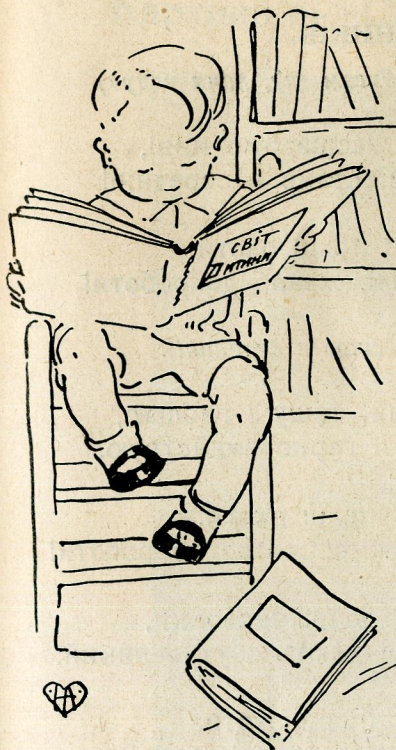
— Що то за упертий звір!
Не поступить ані кроку!
Хоч ти його буком мір,
Хоч бий його ззаду й збоку...

— Краще ти його погладь
І промов йому ласкаво,
А тоді на нього сядь, —
Вздриш, як він поїде жваво!

Братчик-учитель.

(Образки А. Норки.)

Ромцьо любить „Світ Ди-
[тини“

Пильно оглядає —
З образочків і світлинок
Він потіху має.

Але він ще за маленький,
Не вміє читати —
Просить Данка старшенького:
— Навчи мене, брате!

Бо я хочу сам читати
Вірші й повісточки —
Хочу вміти до „Світика“
Писати листочки.

Данко, братчик дуже добрий,
Вже почав науку —
А, бе, ву — навчає Ромця,
Хоч має з ним муку.

Але Ромцьо, хлопчик пильний
І дуже завзятий, —
Ручу вам, що він до року
Ме „Світик“ читати!

Пісня ремісників.

(Можна співати на ноту пісні: »*Лугом іду, коня веду*«).

Гурт: Всі ми хлопці ремісничі, заспіваймо нині,
 А хто схоче нас навчити, стане в середині!

Той голоден, хто немає до праці охоти,
Миж візьмімся, браття милі, жваво до роботи!

(Один з гурту виходить і стає в середині).

Сольо: Я столяр є дуже пильний, тешу і гиблюю,
 Що захочете, те зроблю і гарно змайструю.

Всі: Той голоден, хто немає до праці охоти,
 Тож гиблюймо, стружім, ріжмо, жваво до роботи!

Сольо: Я є шевчик, вмію шити добрі черевики,
 Чобітки тай пантофельки мають збут великий.

Всі: Той голоден, хто немає до праці охоти,
 Шиймо капці й червички, жваво до роботи!

Сольо: Я коваль є дуже сильний, то вам треба знати,
 Маю молот тай умію залізо кувати.

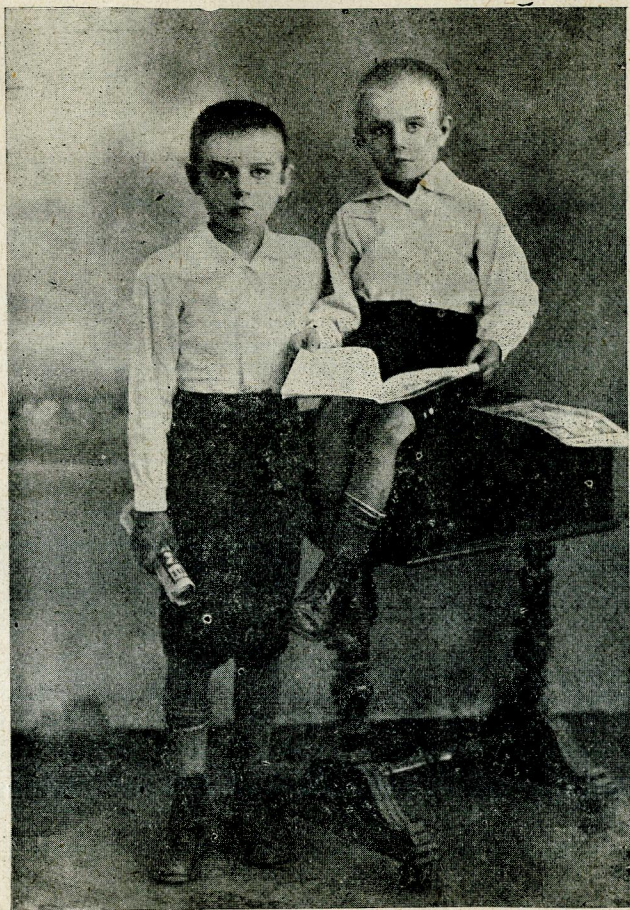
Всі: Той голоден, хто не має до праці охоти,
 Отже куймо, коваленьки, жваво до роботи!

Сольо: Я пекарство добре знаю, спечу хліб біленький,
 Тісто, бабку, булку й паску і торт солоденький.

Всі: Той голоден, хто не має до праці охоти,
 Тож спечімо хліба досить, жваво до роботи!

Увага: Ся пісня буде рівночасно й забавою, коли при словах про поодинокі ремесла — співаючі будуть рухами рук наслідувати працю того ремесла, про яке йде мова. Діти стають у коло, а »ремісники« виступають з гурту і стають по середині..

Картини зі »Світикового Альбому«

Братчики - соколики. *)

Сей на ліво зветься Ромцьо
Ще й Данцьо до того, —
Має Генка - Мирослава,
Братчика малого.

Ромцьо десять рочків має,
Генко тільки пятий,
Але „Світик“ вони звикли
На спілку читати.

Ромцьо вже в четвертій класі,
А Генко ще дома,
Та любов і братня згода
Між ними обома.

Ромцьо любить брата „Ляльку“,
Все його навчає,
Тому з чемних двох синочків
Мамця вітиху має.

*) Се „Світикові“ щирі друзяки : Ромчик і Генусь Лишаки з Соколова.

Загадки.

Складова загадка.

Ан, ві, нат, ін, чте, ин, чес, та, ні, лід, ний, тер, че, ва, ко, ран, на, є.

З порозкиданих 18 складів зложіть 7 слів, яких початкові й кінцеві букви читані з гори в низ, дадуть заклик »Світика« до всіх його приятелів.

Значіння слів:

1. Читання — по церковному.
2. Неспосібний до бою жовнір.
3. Воєнний прилад.
4. Місто в Італії.
5. Інакше: праведний.
6. Інакше: бурса.
7. Збори під голим небом.

Відгадка слів.

(Уложила Одарка Лакуста.)

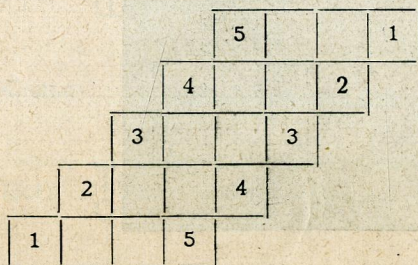
Задумані 6 слів, що означають :

1. Мужеське ім'я на Україні.
2. Столиця Греції.
3. Інакше: твердиня.
4. Грецький байкар.
5. Мале перо.
6. Мешканець неба.

Початкові букви тих слів, читані з гори в долину, дадуть назву знаменитої історичної повісті. Кінцеві букви, читані з долини в гору, дадуть ім'я автора тої повісті.

Сходи.

(Уложив Т. В. Пеліх.)

Йдучи по сходах до гори і в долину (з правої сторони), одержимо назву загально відомої тепер укр. установи.

Значіння слів:

1. Друкована оповістка.
2. Неохочий до книжки.
3. Член родини.
4. Інакше: божок.
5. Ростина.

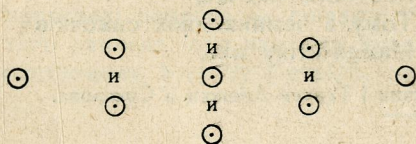
Історична загадка.

(Уложив С. Іжик.)

Із чисел : 1, 1, 1, 1, 4, 6, 7, 8, 8, 8, 8, 9, 9, 9, 0 зложіть чотири найважливіші дати з історії України (1. з княжих часів, 2. з Козаччини, 3. з доби Руїни, 4. з найновіших часів).

Хрестикова ломиголовка.

(Уложив Т. В. Пеліх.)

На місце точок підставити букви. Перший ряд означає плавну шелестівку; другий, те що роблять з молока; третій назу тварини, що літає ввечері; четверте — се рід заморської каші, — послідний — шелестівка.

Учительський альманах (передвоєнне вид.)	1.00	зол.
Поезії Олеся	0.50	"
Над Золотою Липою — Лепкого (оповідання зі стрілецького життя)	0.50	"
Світ червоний (оповідання К. Поліщука)	0.50	"
Великий день — оповідання	0.50	"
Ніч Св. Миколая — оповідання	0.50	"
На зелених горах — оповідання	0.50	"
Понад наші сили — оповідання	0.30	"
Білі Ночі — оповідання	0.50	"
Ялинка	0.30	"
Поступове пасічництво — Архипенко	3.30	"

По цінах нетто

Іван Франко:	Учитель — комедія	1.60	зол.
"	Пригоди Дон Кіхота	3.—	"
А. Чайківський:	Четверта заповідь	4.20	"
"	Панич	5.—	"
"	Малолітний	2.—	"
"	Московський цар — Д. Самозванець	1.—	"
А. Будзиновський:	Шагін-Герай — пов.	0.80	"
"	З живого медведя — пєса в III діях	1.30	"
"	Йшли діди на муки	1.50	"
"	Кожух не на мене шитий	1.—	"
"	Небіщик ходить	1.20	"
"	Кров за кров	1.—	"
Коцюбинський:	Тіні забутих предків	2.25	"
"	По людському — опов.	0.90	"
"	Пятизлотник — помстився	0.90	"
"	Для загального добра — опов.	0.90	"
"	Посол від чорного князя	1.80	"
Коваль:	Риблови	2.40	"
"	Писанка	2.—	"
Левицький-Нечуй:	Микола Джеря	3.—	"
"	Не той став	3.—	"
Кобилянська:	Природа — новелі		
"	Людина		
Суходольський:	— Хмари — драма		
М. Стадник:	— Фридрих Ніцше — його філософія	0.50	"
Попель:	Хрест — оповідання	0.40	"
Накл. „Діла“ Цікаві оповідання		0.50	"
Куліш:	— Чорна Рада	3.15	"
Галуцинський:	— Шевченко — поет чину	0.40	"
Др. Костельник:	— Шевченко — з релігійного й етичного становища	0.50	"
Созанський:	— Тайни природи	0.80	"
Цеглинський:	Тато на заручинах	0.30	"
О. Вишня:	— Страхіття	0.50	"
В. Левицький:	— Сто миль на колесі	0.60	"
Спомини генер. Петрова		3.50	"
Спомини С. Шухевича		4.—	"
Тиміш Хмельниченко	— іст. оповідання	3.15	"
Опільський:	— Тінь велитня	4.—	"
Малицька:	— Тайна Фйордів	0.50	"
А. Крушельницький:	— Велитня пісня	2.70	"
Гевкерс:	— Гори-квіт	2.50	"
Короленко:	Без язика	2.50	"
Костенко:	— Бутраки — драма в 4-ох діях	1.60	"
Анко:	— Порадник аматорських гуртків	1.60	"
Лукиjanович:	Гість із Запорожа	1.—	"

Енеїда Котляревського — ілюстрована	13.50 зол.
Опільський: — Із життя Чорноморців	0.75 „
Вергілієва Енеїда — Шурата	2.20 „
Животко: — Збірник для праці з дітьми	1.60 „
Соневицький: — Пригоди Одисея	0.90 „
Черкасенко: — До світла — до волі	0.80 „
Співаник: „Засвітали козаченьки“	3.— „
Артим: — Запорожець за Дунаєм	1.20 „
Співаник: „Запорожець“	2.— „
Старицький: — За двома заяцями — комедія	0.50 „
Загальна біолягія	0.90 „
Стефаник: „Земля“	3.— „
Верне: — Зоря півдня	1.10 „
Кашенко: Зруйноване гніздо	1.80 „
Лещук: — Ждала, ждала козаченька	1.— „
Житейське море — комедія	1.— „
Історія Галичини в р. 1918/19 III-та часть	0.80 „
Дубровська: Індіанський лікар	0.90 „
Чепига: — Самовиховання вчителя	0.60 „
Моравецький: — Повна Служба Божа — 2-голосовий хор діточий	2.50 „
Барвінський: Огляд укр. літератури	1.— „
Залізняка: — Оповідання з історії укр. землі	0.80 „
Демянчук: — Перекази старинного світа	0.70 „
О. Бабій: — Поезії	1.50 „
Купчинський: — Перед навалю	5.— „
Лепкий: — Під ялинку	2.60 „
Стівензон: — Острів з закопаними скарбами	3.— „
Возняк: — Історія укр. літератури Ч. I	6.— „
Ч. II	7.— „
Сінклер: Кінець старого Світа	2.25 „
Лягерлєф: Королева півночі	2.50 „
Лепкий: — Полтава I том	11.— „
Дорошенко: Мої спомини про недавнє минуле I том	1.75 „
II „	2.20 „
IV „	2.20 „
Кашенко: — Над козацькими порогами	0.70 „
Л. Мартович: Оповідання	0.50 „
Кухня — Осипи Заклинської	3.— „
Нова школа соціального виховання — Русова	1.— „
І. Филипчак — Княгиня Романова з XIII в.	2.— „
Купчинський: Курилася доріженька	3.— „
Федькович: — Люба згуба	1.— „
Грушівський: — Культурно-національний рух на Україні в XIV в.	4.50 „
Раковський: — Опис людського тіла	1.— „

Всі ті книжки можна спроваджувати також через
Видавництво „СВІТ ДИТИНИ“, Львів, вул. Зіморівича ч. 3.

До сього числа залучуємо чеки П. К. О. на вирівнання
залегlostий по кoнець 1931.

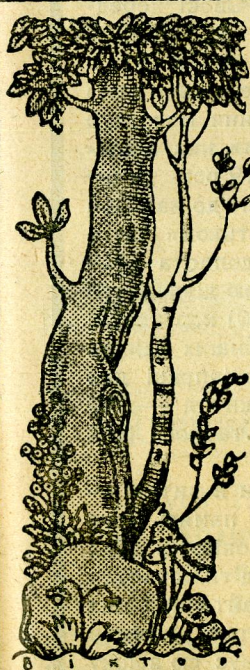
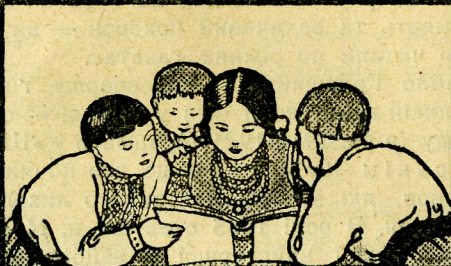
ЖЕРТВИ: Ірця і Зеня Мазурівні з Глуська на: пресовий фонд „Світа Дитини“ 2— зл.; „Рідну Школу“ 2'50 зл.; на „Фонд Інвалідів“ 2'50 зл.

СВІТ ДИТИНИ

ЧИСЛО 11.

ЛИСТОПАД

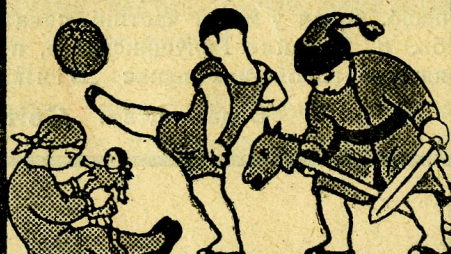
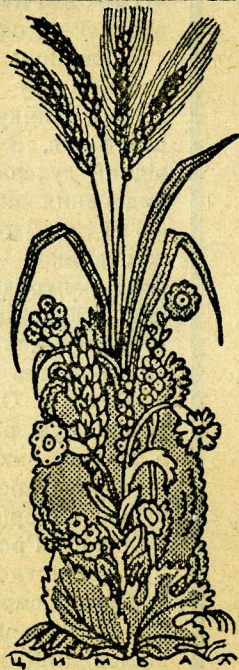
РІК 1931.

ЗМІСТ:

1. Схилися, дитино! . . .	321
2. Двадцять перша казка дід. Тараса	321
3. До роботи . . .	328
4. Що діялося на Україні по смерті гетьмана Сагайдачного . . .	329
5. Зміна роль . . .	333
6. Стріляння з лука . . .	334
7. В гостях . . .	336
8. Примірні братчики . . .	337
9. Зима . . .	337
10. При віконці . . .	338
11. Як живуть муравлі . . .	339
12. Ляльчині мамусі . . .	340
13. Два щирі друзі . . .	341
14. Старі приятелі . . .	342
15. Чого худібка хоче? . . .	343
16. Золото і сумління . . .	345
17. Малий майстер . . .	346
18. Хитрий синок . . .	348
19. Хижий Лис і малі Зайчики . . .	349
20. Пильний Грицуньо . . .	350
21. Чотири пори року . . .	351
22. Загадки . . .	352

Ціна 1 зол.

ВЕЛИКА ВТРАТА

Дуже сумною вісткою ділимося з нашими Читачами і Читачками. Не стало вже між нами одного з тих, що започаткували існування «Світика» — не стало: Михайла Галушинського. Він помер у Львові, дня 25 вересня с. р.

Про Його смерть та величавий похорон — ви всі певно чули від родичів, або читали по різних газетах.

Бл. п. Михайло Галушинський був спершу гімназійним учителем, а по великій війні, коли осів у Львові — станув до іншої праці. Він спершу (в рр. 1918-1921) працював у «Шкільній Секції» при Горожанським Комітеті, що дав почин до віднови всіх тих наших установ, які наслідком воєнного лихоліття не проявляли повного життя. В році 1923 став бл. п. Михайло Галушинський головою нашої найстаршої і найбільшої установи — «Просвіти» і на тім постерунку оставав до дня Своєї передчасної та скоропостижної смерті.

Покійний Михайло Галушинський незвичайно любив діти і шкільну молодь! В них Він бачив відродження нації і тому велику вагу прикладав до відповідного виховання молодого покоління. З огляду на се — старався підібрати для них відповідний духовий корм. Він отже перший кинув у 1919 році думку видавання дитячого журналика і в той спосіб прийшло до народин «Світа Дитини». Покійник був наче «хресним батьком» сього журналика — даючи в 1 числі, яке появилось 1 падолиста 1919 року — передову статейку, що була ідейно програмою діяльності для видавництва. Опісля писав у І річнику (1919-1920) коротенькі статейки для дітей з обсягу історії України. Навал інших занять не дозволяв продовжувати Покійникови дальшої співпраці для «Світика». Однак до кінця Свого трудолюбивого життя — Він всюди був ревним пропагатором «Світа Дитини» та його ідей в ділянці виховання молодого покоління.

Про се повинні пам'ятати всі наші передплатники й читачі — бувші, теперішні і будучі — тай повинні згадувати пам'ять сего Великого Громадянина «незлим, тихим словом»... Покійний дбав про сотні тисяч української дітвори, а власні Його діти осталися круглими сиротами, без ніякої помочі. Тому памятайте про них Ви — Читачі й Читачки «Світика» — тай постарайтесь зложити відповідний фонд на сю ціль. «Світик» започатковує сю збірку квотою 100 золотих і кличе всіх своїх прихильників до складання жертв. В той спосіб, бодай у малій частині, сплатимо довг вдячності супроти бл. п. Михайла Галушинського, про якого нехай довгі часи у грядущих поколіннях лунає „Вічная Пам'ять!»

Видавництво: „Світ Дитини“.

Схилися, дитино!

Гей, в Великім Лузі
Червона калина
Схилилася в тузі
В осінню днину —

Хилиться калина,
Хилиться червона —
Схилися, дитино,
І ти враз поклоном.

До тої могили,
Що жива, не мертва,
Бо в ній похована
Невміруща жертва.

Поклоном схилися,
Дитя, до могили,
Щиро помолися,
Набери враз сили.

Ой, набери сили
Й тієї любови,
Що зміцнює крила,
І рве зла окови.

Я. Вільшенко.

Двацять перша казка дідуса Тараса.

Дідусь Тарас сьогодні якийсь такий, якийсь... ніби не той. Ходить по кімнаті, щось до себе говорить, а все: — Так воно, так!

Перша завважила се Даруся. Заразісінько й побігла до других дітей, що бавилися в саді, де вже листя зачало жовкнути, ба й облітати. Прибігла тай каже:

— Наш дідусик чогось такий неспокійний.

Діти миттю обступили її:

— Неспокійний, а чогож би? — питає малий Славко.

— Я не знаю чого? Я тільки бачила, що дідусик якийсь не той, та не питалася в дідуса, боялася й приступати!

— Овва! — сказало враз кількоро дітей із розчаруванням.

Тоді Володко, що то сього року здав до гімназії й ходить до першої класи, поставив палець на чоло й задумався, а там і каже:

— А я вам кажу! То щось дуже важне мусіло статися!

— Щось дуже важне? Ми й без тебе знаємо, що щось дуже важне. Та що саме?! — відповіла йому Леся.

А Володко каже:

— А то треба вже в дідусика спитати! Я вам не скажу, бо не знаю!

Тут вмішалася Богданочка:

— А справді, чогоб нам не спитати? Ходім всі гуртом та питаємо.

— Ходім, ходім!

І пішли. Ні, не пішли, а побігли. Попереду Богданка, а за нею всі інші.

Перед дверми дідусевої кімнати спинилися. Сюди бігли з гамором, а тут нараз затихли, хоч мак сій. Слухають, чи чути дідусеву ходу. Ні, не чути. Тільки папір шелестить.

І знов перша Богданочка відізвалася:

— Ходім! — каже й тихісько відхилила двері та зазирнула.

Дідусь Тарас не ходив уже, сидів у своєму вигідному кріслі. Правою рукою підпер чоло, а ліва звисала, а в ній часопис. Се він так шелестів об крісло.

Аж по хвилі завважив дідусь Богданочку тай каже:

— А що там, Богданочко?

А вона сміливо:

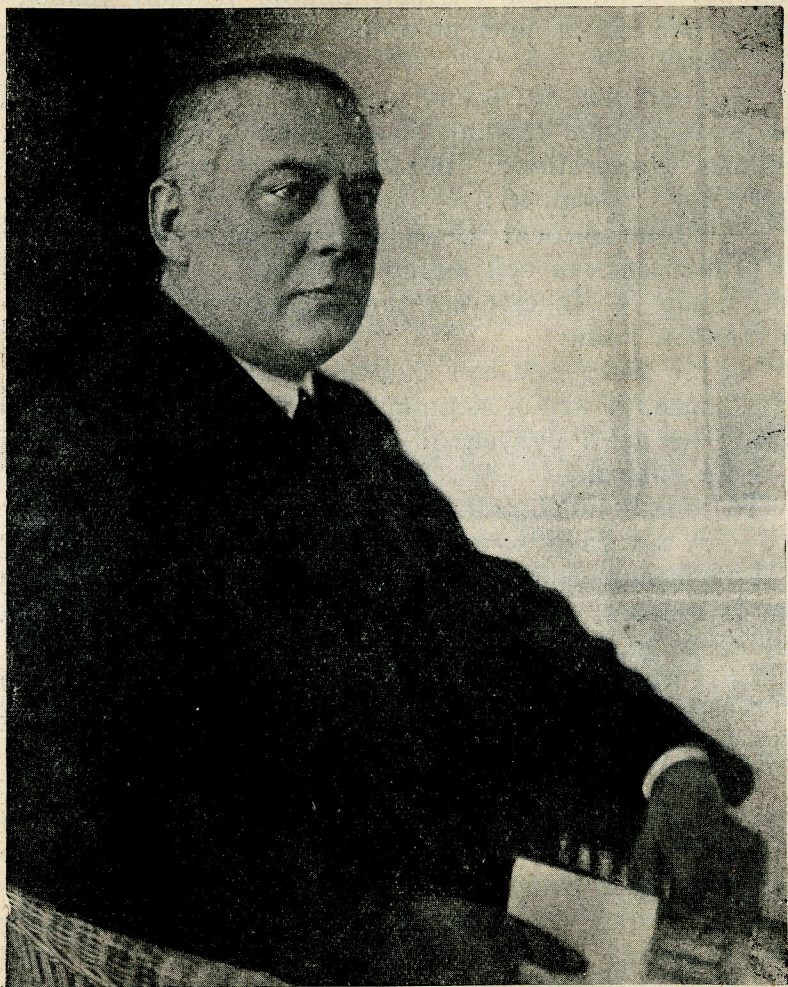
— Даруся сповістила нас, що дідусик якийсь неспокійний. То ми прийшли спитати, чого саме...

— А, то ви всі тутечки! — сказав на се дідусь Тарас і чоло в нього наче випогодилося, морщини вигладилися. — Чого я неспокійний? Цікаві ви? Гм! Цікаві, цікаві знати... Так?

А по хвилі питає:

— То може вам казочку сказати?

Діти певні, що з казки довідаються, чого дідусь Тарас неспокійний, тож усі враз загомоніли:
— Скажіть, дідуню, скажіть!

Михайло Галущинський.

Діти обступили дідуся кругом, а він зачав:
— Казка буде: **про Лицаря праці, що працю полю-
бив, нею Він жив і життям наложив...**
Був раз лицар, та не такий, що збруєю слави добу-

ває, людей убиває та руїну несе країнам і народам. То був лицар, що не руйнував, а будував! Вже з малечку такий вдався, що працю над усе цінив, працю над усе полюбив. А як доріс і в світ пішов, відразу узявся працювати для добра всієї родини. Зібрав таких молодих як він, і каже:

— Годі нам до чужих керниць по воду ходити. Миж мали колись свої керниці зі здоровою водою. Нам їх по-засипали. Домагаймося, нехай нам хоч одну віддадуть.

А його товариші:

— Домагаймося! Веди нас, Михайлику!

(Таке ім'я мав сей лицар молодий).

І повів їх. Та сі сусіди, що мали свою керницю, зараз підняли крик:

— Не дамо вам тут будувати окремої керниці. Хто піде з нами, з нашої керниці дамо йому води, а окремої керниці не дамо будувати!

І не давали.

Та юнаки під проводом Михайлика сказали:

— А ми таки хочемо своєї. Мусять нам дати!

І почалася завзята боротьба. В цій боротьбі упав один із юнаків. І вже здавалося, надійшов час, що буде своя керниця.

Тоді Михайлик каже:

— Я вже вам показав шлях! Тепер я йду нових братів підготовляти, щоб було для кого велику керницю будувати.

І пішов між дітей. З погожого джерела воду черпав і дітей напував:

— Пийте, діти, се водиця з нашого рідного джерела. Вона цілюща й живуща! Пийте!

І діти пили. Все більше й більше дітей збігалось до сього джерела.

Аж тут нечайно зірвалася велика хуртовина, не тільки над Калиновим Лугом, де жив рід лицаря Михайлика, а над усім світом. От тоді то здружилися юнаки в товариство „Лицарів Червоної Калини“. Вони прийшли до Михайлика тай кажуть:

— Ти вів нас здобувати велику керницю, ти поїв дітей при рідному джерелі, веди нас тепер підносити Чер-

вону Калину в нашому Лузі. Як піднесемо Червону Калину, то вже без чужої допомоги, без чужої ласки, збудуємо велику керницю, а то й більше.

А Михайлик каже:

— Хоч і волів би я дітям із джерела погожої водиці давати, та як треба, то поведу вас Калину Червону піднімати.

І повів. А потім другим передав, кажучи:

— Ведіть, ви здібніші до сього!

Аж вщухла велика хуртовина. Та тепер узялися вже самі лицарі Червоної Калини з усім родом піднімати Червону Калину.

Підняли та не на довго. Впала зневіра на всю родину. А він тоді:

— Гей, не зневірюйтеся! Праці в нас було за мало, праці! Й тому не вдалося нам підняти Червону Калину. Та ще піднімемо. А як не нам судила доля, то піднімуть її наші діти! Тільки праці, праці треба!

І не ждав аж на його заклик другі візьмуться до праці. Зібрався гурт найперших у родині, а він між ними:

— Проганяймо зневіру з роду нашого, підпомагаймо знеможених!

І з усіх він найбільш невсипуче працював у сьому гурті, та не кидав і праці біля джерела. Дальше подавав дітям погожу воду, хоч уже з іншого джерела. Аж тут зустрів одного робітника, також Михайлика, що подавав погожу водицю найменшим діточкам. Рада в раду вони оба й кажуть:

— Треба нам викопати таку „керничку невеличку“, щоб сі найменші діти всього нашого роду могли пити з ньої.

Тоді скликали ще кількох і разом сказали:

— Копаймо!

— А той робітник, що подавав погожу водицю найменшим діточкам, каже:

— Ось вам рискалі, копайте!

Викопали. В першому ряді копав лицар Михайлик.

Аж тут нестало головного робітника в робітні, що світло роздавала по всіх хатах — помер серед праці.

І кажуть тоді всі:

— Лицарю Михайлику! Бери ти керму в руки, розсилай світло по хатах!

— Добре — каже — будемо враз розносити!

І станув попереду. Та ба! Мало найшов помічників. Прийшлося самому взяти сливе весь труд на себе. Та він не нарікав, а пильно трудився. Не зражувався нічим, працював, працював... Аж тут знов кличуть його:

— Ходи з нами боронити справи нашої!

Пішов. Де тільки кликали, йшов. Не жалів ні сил, ні труду. Аж зі сил вибився, впав. Піднявся ще та знов до праці. Трудився, працював, а сил не прибувало, убувало.

І одної днини він серед праці впав на шляху й уже не підвівся; упав ще не старий.

І зжахнулися брати, і зжахнулися сестри та заридали:

— Не стало нашого Михайлика, не стало Лицаря Праці, Лицаря Труду!

І гуртом, великим гуртом, сипали могилу, вінками й квітами її вкривали та слізю прощали, словами промовляли:

— Прощай, прощай лицарю наш, Михайлику, прощай на віки!

Прощали й прирікали:

— А ми підемо твоїм шляхом, шляхом невсипущої праці, а як знов підніматимемо Червону Калину, згадаємо тебе не злим, тихим словом...

— Тут, діти, казці кінець. А тепер відгадайте про кого ся казка?

Тоді Ромко, що то вже ходив до третьої гімназійної класи, на те сумним голосом відповів:

— То, дідусю, голова „Просвіти“ у Львові, професор Михайло Галушинський, помер!

— Так, Ромку, помер! — сказав і дідусь сумно. — Та як ти вгадав, що то про нього казка була?

— А бо дідусь оповідав, що лицаря Михайлика покликали лицарі Червоної Калини на свого провідника. А я вже з давнішої казки знаю, що „Лицарі Червоної Калини“ то наші „Українські Січові Стрільці“, наші Усуси! А з історії Українських Січових Стрільців знаю, що в першій році світової війни був їх командантом, ди-

ректор рогатинської української гімназії, Михайло Галушинський (В казці ся гімназія: „джерельце погожої води“).

— То ти досить знаєш про покійного голову „Просвіти“. А може ще хто що знає?

Тут Леся, учениця шостої гімназійної класи, між унуками дідуся Тараса тепер найстарша, каже:

— Я знаю, що Михайло Галушинський, як університетський студент, брав участь у боротьбі за український університет у Львові. Потім був професором гімназії в Золочеві, а від шк. р. 1909/10 був директором української гімназії в Рогатині. (Там учився мій стрийко Володко). Був там директором аж до вибуху світової війни. В році 1919 належав до тих людей, що дали почин до заснування „Світа Дитини“. Знаю про се з ювілейного числа нашого „Світика“. („Світ Дитини“ в дідусевих казках: „керничка-невеличка“). Він у „Світику“ в початках і друкував дещо зі своїх писань для дітей.

— А ще хто знає що? — спитав дідусь Тарас. Та не знали вже більше діти й мовчали.

Тоді дідусь Тарас додав:

— Коли так, то я доповню ще те, чого не знаєте: Михайло Галушинський родився 26 вересня 1878 р. в Звинячі, де його батько був священиком. Гімназію скінчив у Тернополи, а університет у Львові й у Відни. І тут і там був головою студентських товариств — у Львові „Академічної Громади“, а в Відни „Січі“. Про воєнні часи бачу знаєте. По війні працював у Львові: спершу в „Горожанському Комітеті“, в головній Управі „Рідної Школи“ та в „Просвіті“. Від р. 1923 аж до смерти був головою сього товариства. В 1928 р. був вибраний до Сенату й був віцемаршалком тої установи, а в 1930 послом до Сейму у Варшаві. Помер із перепрацювання сього року, дня 25 вересня у Львові.

Тут Славко не видержав й перебив дідусеви:

— Трохи інакше, як Тарас Шевченко, бо Тарас Шевченко родився 25 лютого ст. ст. а помер 26 лютого ст. ст., а Михайло Галушинський родився 26 вересня, а помер 25 вересня.

А дідусь Тарас дальше:

— Похорони його були дуже величаві. Величезні маси народу відправляли його на Личаківське кладовище у Львові. Додам ще, що Михайло Галушинський писав багато популярних і наукових праць про шкільництво та про народню освіту.

І закінчив дідусь Тарас:

— Дай Боже, щоб ви всі, діти, стали такими невсипущими народними трудівниками, як був ним покійний Михайло Галушинський!

Антін Лотоцький.

До роботи.

Повіяв вітер від півночі,
Нагнав студену хмару. Сніг
Паде і перестать не хоче;
Вбрав білу шапку оборіг,
Не видно плота, ні воріт
І білий, білий весь наш світ.

А вітер віє, не вгаває,
Мов велитенське помело,
Рови й окопи замітає,
Щоб рівно й чисто скрізь було,
Щоби під білим покривалом
Втомлене поле спочивало.

І тільки людям відпочинку
Нема ніколи. Роб! і Роб!
Зимою так, як літом, синку,
Не спочиває хлібороб,
Ані робітник при варстаті,
Урядник в бюрі, мати в хаті.

Усі працюють. Дармувати
То не годиться і не час,
Бо подивися, милий брате,
Скільки роботи скрізь у нас;
Вона й тебе колись чекає,
Тому — до книжки! Час втікає!

Богдан Лепкий.

Що діялося на Україні по смерті гетьмана Сагайдачного *).

Ми вже знаємо, що гетьман Петро Конашевич Сагайдачний ходив з козаками на поміч Польщі проти Москви й Туреччини та вратував польське військо під Хотиним 1621 року. А все те він робив у тій добрій вірі, що король Жигмонт III і Сойм сповнять ті свої приречення, які дали були Сагайдачному — а саме: дадуть свободу українській вірі і Церкві, дадуть вольности козакам і полекші всьому українському народови.

Але по смерті Сагайдачного показалося, що ніхто й не думає давати козакам і народови та вірі які небудь полекші. Великі пани-магнати на Україні (чужої віри і народности) далі угнітали народ і вкорочували права української Церкви й духовенства, а козакам не признавали жадних привілеїв. Пізнали тепер козацькі провідники, що нікому не треба вірити і що власними силами мусить козацтво й народ добувати собі належні права. І від тоді почалися незгоди, а навіть бої між польською шляхтою і козаками. Вичислимо й розкажемо коротко про кількох гетьманів і кошових, які по смерті Сагайдачного хоробро воювали і голови свої поклали за рідний нарід і за віру.

По Сагайдачнім гетьманував коротко (два роки) Олифер Голуб. Він вислав до Варшави козацьких послів з домаганням, щоби Сойм затвердив ті привілеї і права, які обіцяв був Сагайдачному. Та Сойм наче забув тепер про ті недавні обіцянки і зовсім відвернувся від козаків.

В році 1626 посилає послів до Варшави слідуючий гетьман Михайло Дорошенко, але і сего посольства варшавський Сойм не вислухав, лютий за те, що на Україні вже починалися повстання проти великих панів, а в Києві козаки вбили польського війта Ходику і ксьондза Юзефовича. Тоді й козаки вже на власну руку починають знову походи на Турків і Татар. Михайло Дорошенко виводив козаків нераз аж до Царгороду — та в однім поході

*) Гляди „Світ Дитини“ за рік 1930. числа: 2, 3, 4, 6, 7, 8 і 9.

на Крим йому не пощастило й він згинув у битві з Татарами 1628 року.

По Дорошенку вибрали гетьманом Тараса Трясила, дуже відважного полководця. Він почав збирати козаків, але польський гетьман Конєцпольскі вислав проти нього якогось лютого шляхтича, Самійла Лаща з великим військом. Лащ оточив Трясила під Переяславом і змусив козаків до того, що вони згодилися, щоби було лише 6 тисяч козаків та щоби старшину й гетьмана призначувала польська влада. Козаки згодилися на се, бо і так знали, що Сойм ні уряд не дотримують своїх обітниць, й козаки будуть мати право нетриматися тих умов.

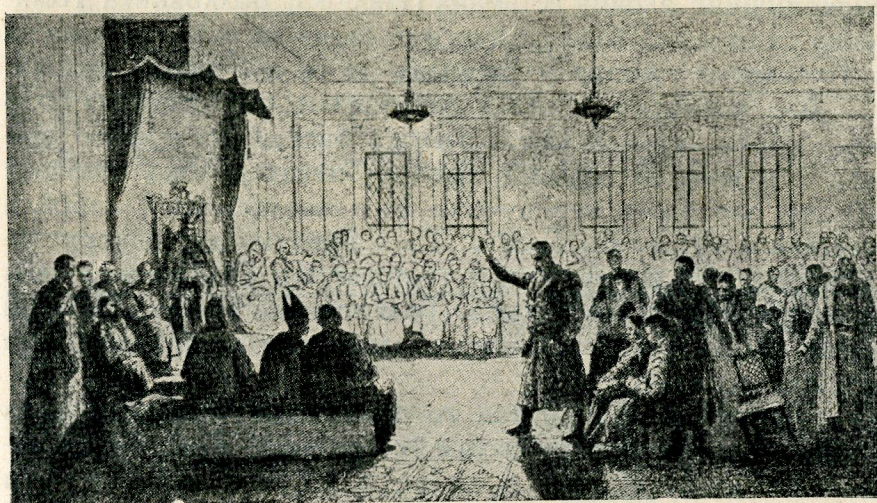
Про Тараса Трясила є переказ, що він раз над річкою Альтою побив велике польське військо, так, що ріка була від крові червона. Про сю битву написав Тарас Шевченко гарну поему п. з. „Тарасова Ніч“.

В році 1631 стає гетьманом Іван Петражицький-Кулага, дуже розумний і проворний чоловік. Він виїхав до Варшави послів з домаганням, щоби Сойм вибрав королем Володислава, бо тоді саме вмер польський король Жигмонт III, а його сина Володислава всі уважали за приятеля козаків. Але гетьман Кулага знав, що польські пани просьби не послухають. Він зібрав 30 тисяч козаків і пішов з ними на Волинь та почав руйнувати маєтки тих панів, що найбільше ворогували з козаками. Се помогло. Сойм вибрав королем Володислава IV і він прирік козакам: затвердити їхні давні права, не переслідувати більше української віри й духовенства та затвердив українських єпископів і київського архимандрита, Петра Могилу.

Але в 1635 році гетьман Конєцпольскі знову хотів ослабити силу Запорозької Січі і тому над Дніпром, при гирлі річки Самари, вибудував твердиню Кодак. У тій твердині він поставив наємну німецьку залогу, щоби не пускала запорожців з Січі на Україну і нікого з України на Січ.

Однак ся твердиня на Україні довго не простояла. Саме тоді вмер гетьман Кулага, а вождом козаків став кошовий Січі, хоробрий отаман Іван Сулима. Він заєдно воював з Турками на Чорнім Морю, а раз переплив ціле Середземне Море й доплив аж до Риму, де по-

дарував тодішньому папі римському кораблі-галери, які, був відібрав від Турків. Почувши про сю твердиню, Сулима вернув з походу, зібрав 6 тисяч козаків, напав нагло на Кодак, побив Німців, що стояли там залогою, а твердиню збурих. Тоді Конєцпольські намовив дві тисячі реєстрових козаків, які стояли по містах, щоби підступом взяли Січ. Вони так і зробили. Прийшли під Січ і вдаючи приятелів запорожців, дісталися до середини. Там нагло вибили

Козацьке посольство на Соймі у Варшаві.

много запорожців, а Сулиму звязали й віддали Полякам. Сего лицаря покарали у Варшаві смертю в 1637 році.

По Сулимі став гетьманом Василь Томиленко. Він також вислав до Варшави посольство, а саме сотника Барабаша й писаря Зиновія-Богдана Хмельницького, що вже вславився був хоробрістю в битві під Цецорою і в поході на Турків. Але і з сього посольства також не вийшло нічого. Польські пани не хотіли з запорожцями й говорити, а наказали їм, щоби слухали урядом настановлених старшин. Ті старшини, яких для козаків назначив польський уряд, були: Сава Кононович і Федір Онушкевич. Запорожці обурилися тим предложенням, рушили під проводом нового гетьмана Павла Бута-Павлюка на Пере-

яслав, захопили тих двох отаманів і постинали їм голови в козацькім таборі.

Павло Павлюк розіслав по цілій Україні універзали, щоби нарід повставав проти чужих панів і жидів. В різних сторонах України почалися повстання, а багато народу приставало до козаків. Тоді Микола Потоцкі рушив з польським військом на Україну і в грудні 1637 року, на самого св. Миколи, розбив козацьке військо під Кумейками на Чигиринщині; зловив гетьмана Павлюка, полковника Томиленка та отамана Кізиму, якого посадив на паль, а Павлюка й Томиленка відіслав у Варшаву де їм постинали голови.

Але козацтво й народ повставали далі. Весною 1638 року зібрав гетьман Остряниця багато козацького війська й рушив на захід. У кількох битвах розбив польське військо, але через нерішучість його незлюбили й вибрали гетьманом Дмитра Гуню. Та й Гуня не міг використати народнього зриву, хотяй тоді вже і з Галичини почали люди приставати до козаків. Тоді воєвода Микола Потоцкі зібрав велике військо і йому вдалося окружити козаків та змусити до здачі.

Опісля він використав те ослаблення козацької сили й наново повідбирав козакам їх привілеї. Реєстрових козаків могло бути лише 6 тисяч, а всі інші мали вернути кождий в своє село і робити панщину дідичеві, як звичайні селяни.

Українська віра, Церков і духовенство знову попали в велике пониження. Такий стан тревав повних десять літ, Аж в році 1648 підняв усю Україну гетьман Богдан Хмельницький. Настали страшні війни, які тягнулися довгі роки. Огнем і мечем знищена Україна стала руїною і вкінці попала в цілковиту залежність від Москви. Та про се розкажу другим разом.

Увага: Чи ви, милі читачі, знаєте пісню про Сагайдачного? Ось вона:

— Ой, на горі, там жінці жнуть (2),
А попід горою,
Долом-долиною
Козаки йдуть!

Попереду Сагайдачний (2),
Що проміняв жінку
За тютюн тай люльку,
Необачний!

Гей, вернися Сагайдачний (2),
Віддай тютюн, люльку,
Візьми собі жінку,
Необачний!

Мені з жінок не возиться (2),
А тютюн та люлька
Козаку в дорозі
Знадобиться.

Гей, хто в лісі, озовися (2),
Ми викрешем огню
Тай закурим люльку,
Не журися!...

(Ту пісню про Сагайдачного співає народ від давендавна, а означає вона, що гетьман Сагайдачний не журився, ні своєю хатою, ні родиною, бо ціле своє життя він провів у боях).

Зміна роль.

— Сотня! Приступ на гармати!...
Пан полковник дав приказ —
І рушає в розгар битви
З ескадроною ураз.

Кінь тріщить, бо... деревляний,
Відділ тихо, бо... бляшаний —
Та полковник дуже лютий:
Дав приказ — так мусить бути!

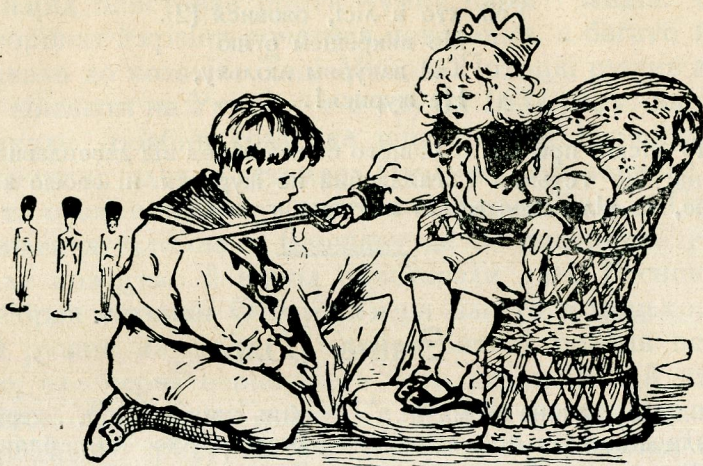

Враз приказує гарматчик:
— На кінноту — раз огня!...
І вже блисла перед військом
Там гармата престрашна.

Та мовчить, немов злякалась, —
Бо... давно вже зіпсувалась!
Та гарматчик дуже лютий:
Дав приказ — так мусить бути!

По годині тої »битви«,
Що в ній навіть стріл не впав.
Пан полковник своїй сотні:
Відступати! — знак подав...

Досить крові! — згорда кинув,
Хоч... ніхто в борні не згинув...
Але що йому до того?
Приказав — і більш нічого.

І клякає пан полковник
(Що за дивна зміна роль!) —
Лицарем його пасує
Пан гармаш, — тепер король!

Хоч вас зміна ся дивує,
Вам ніхто се не зясує, —
Відповіді не почути:
Був приказ... так мусить бути!

Т. П-ський.

Стріляння з лука.

Першою зброєю в найдавніших часах було каміння. Чоловік брав камінь в руку й ним боронився перед ворогом. Були теж камінні кинджали. З дальшим розвитком чоловік має вже спису, якої вістрє було з каменя, або з кости. Тоді теж придумав собі чоловік лук, із якого випускав менші списи, себто стріли. З лука стріляв на дальшу віддаль і ліпше ціляв. Щойно, як винайдено стрільний порох, а з ним і пальну ручну зброю, перестали (бодай більше культурні народи) уживати лука. Але тубольці в Америці, Африці й Азії по части ще й нині уживають лука як зброї. У культурних народів тепер стріляють із лука старі й молоді, хлопці й дівчата, лише для спорту. Стріляння з лука

скріплює зір, мязи, а до того є менше небезпечне, як стріляння з пальної зброї.

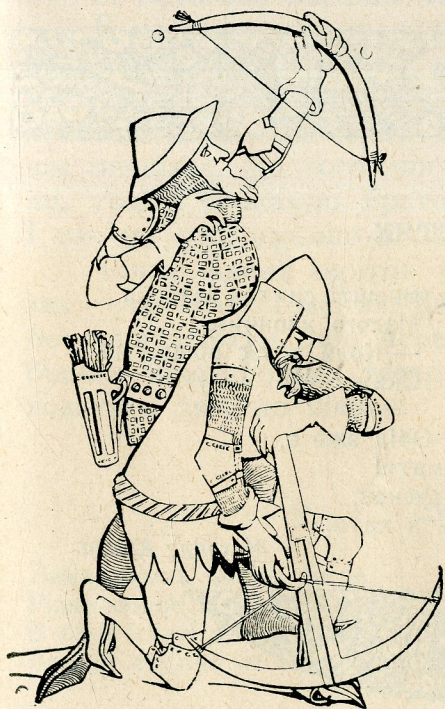
Коли хочете зробити лук, то вишукайте можливо як найгладший патик (з ясеневого, тисового, смерекового, івового дерева, або з ліщини) на 1—1½ метра довгий, а 2—3 см. грубий. В напрямі до середини прут від кінців витесати криво, але не за сильно, щоби не зломився. На тих кінцях позакарбовувати патик, щоби можна було привязати тятиву.

Тятиву зробити можна з крученого конопляного шнура, так задовгого як лук, а середньої грубости. Той шнур на однім кінці привязати, обшнурувавши, кріпко шпагатом, а з другого кінця скрутити петлю, яку можна завязувати і відв'язувати, бо лук,

коли його не уживаємо, мусить бути розпущений. Інакше, тратить еластичність, коли є все напнятий. Коли натягаємо лук, то той кінець, при яким тятива привязана, кладемо на землю, другий кінець придержуємо лівою рукою. Середину лука вигинаємо коліном і свободний кінець тятиви замотуємо на горішний карб. Там, де хватаємо лук рукою — себто по середині — передше мусимо вклеїти кусень шкіри, шириною такий, як долоня, і то так вклеїти, щоби її горішний беріг був докладно по середині.

Стріли робити зі смерекового, кленового дерева, або сильних галузей ліщини чи верби. Стріли мусять бути круглі, без галузок і не потріскані. На долішнім кінці стріла має бути півкругло закарбована, щоби можна її закладати на тятиву. Де над ріками і берегами озер чи ставів є суха троща, можна також

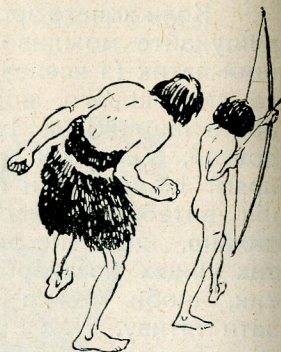

трощі уживати до стріл. Вістря стріл можна робити з бзини, які легко насадити на трощу. Вістря 2—3 см. довгі. Прибирати стріли гусячим, воронячим, чи яким іншим сильним пірям, але твердих частий пер має бути як найменше. Відтяти з такого пера три часті і приліпити на кінці стріли (на ручці) в рівній віддалі.

Ціляти в солом'яний кружок, проміру 1 м. Кружок потягнути полотном, а намалювати на ньому різнобарвні перстені, широкі на 10—15 см. Кружок прикріпити на дерев'яній державці, або до пня дерева.

При стрілянні держати лук лівою рукою, а то так, щоби середина лука досягала плечий. Правою рукою натягати тятиву доти, аж правою рукою досягнемо уха. При цілянню уважати не на стрілу, лише на середину кружка. Коли довго ціляємо, то не добре — стріл тоді непевний.

Висше описаний лук може зробити собі кождий читач сам без труду, Стріляти на віддаль 30—40 кроків. Для дальшої віддалі треба мати спеціальний спортовий лук, який самому вже не так легко зробити тай він уже не такий безпечний.

В гостях.

Стрий у тети через два дні
В гостях забавлявся,
А на третій же обідю —
Але не діждався.

Врешті спитав Івасика,
Малого хлопчину:
— Коли у вас обідають?
Скажи мені сину!

Івась каже: — Обід вже є,
Вже зварила мати!
Але вона лиш чекає,
Щоб ви пішли з хати.

Михайло Кумка.

Примірні братчики.

В однім селі жили два хлопці: Василько і Петро. Вони були сиротами.

Їх тато погиб на війні, а вони жили з мамою. Літом пасли коровку, збирали в лісі ягоди і гриби, а мама те все продавала і за ті гроші годувала їх й убирала.

Саме в тім часі відкрили в селі школу. А було то вже під зиму. Хлопці хотіли конче ходити до школи, щоб навчитися писати й читати. Вони вже були більшенькі. Один з них мав 9 літ, а другий 12. Але чобіт не мали, тільки одну пару. —

То вони, бувало, ходили до школи на переміну — один одної, другий другої днини.

Аж раз якось пан учитель завважав, що в школі нема старшого хлопчика — тому спитав молодшого, Василька:

— А деж твій брат, Петро? Чому він до школи не прийшов? —

А Василько відповів тихенько, наче зі стидом:

В нас нема тільки одна пара чоботів, через те ми не можемо разом ходити що дня до школи. Ми чергуємось: одної днини я йду до школи, а другої Петро — тоді я остаю дома. Як брат прийде зі школи, то він мені все оповідає, що того дня учився, а коли я йду до школи, тоді я розказую братови чого ми того дня вчилися. І так ми собі взаємно в науці помагаємо.

Таких бідних сиріток є дуже багато по наших школах — по селах і містах. Хто з вас, любі читачі, має в себе старі чобітки, або черевички, повинен дати їх таким бідним школярикам, тепер під зиму, щоби вони могли ходити в зимі до школи.

Зима.

Зима, зима! Мороз тисне,
Рідко сонце із хмар блисне;
В білій свиті земля ходить,
Вже їй студінь не зашкодить.

І школярам нема лиха:
Школа ясна, тепла, тиха;
Сидять собі рядочками
З гарненькими книжечками.

При віконці.

А з мого віконця — мов чудо див,
Що рік — то все більше я бачу нив,
Що рік — то все краще цвите там цвіт,
І ніби ширшає той Божий світ!

Давнійше для мене там під горбом
Неначе кінчився весь світ притьом,
А нині я знаю, що й там, за ним,
Світи є широкі за шпилем тим.

Давнійше, як було мені пять літ,
Хатки ті для мене — чужий був світ,
А нині люблю їх — вони мені
Всі близькі, і рідні, і дорогі.

Давнійше здавалось, що зорі ті
Горять лиш і світять тільки мені, —
А нині я знаю, що кожна з них
Горить для веселих і для сумних.

Із мого віконця — то диво див!
Той потік так шепче, немов би жив, —
І шепче й співає на всякі лади,
Ту його пісню я чую сюди.

Далеко десь лине рій моїх дум,
Манить їх до себе той спів, той шум,
І моє серденько цвите, як цвіт,
Обняти хотілоб ціліський світ!

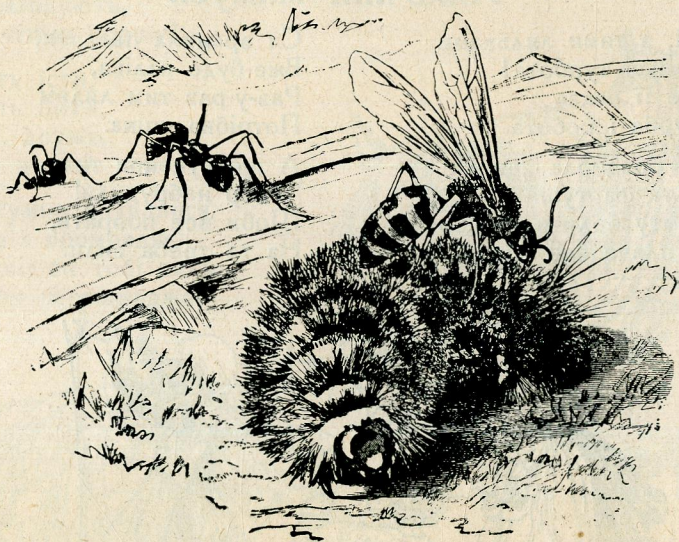
Дізнайся дитино, як те вчинить,
Щоб світ весь обняти за одну мить;
Не треба далеких тобі доріг, —
Люби рідну хатку, свій рідний поріг!

(Переклав: Ю. Ш.)

Як живуть муравлі.

Дуже цікаві сотворіння — муравлі! Ви знаєте сі малі комашки; одні з крилами, другі без крилець, а всі живуть великими громадами в муравлищах. Сі купини-муравлиська вони самі собі будують, бо вони дуже роботящі. А які там хідники в тих купах, а які дивні комори, а яка згода між муравлями одного такого муравлиного міста.

І дуже пожиточні муравлі для людей. Передівсім тому, що зїдають падлину всяких гусениць, комах тай звірят, ма-

Муравлі наступають на осу, яка висисає сок із волохатої гусениці.

леньких і великих. А через те не гниють мертві тіла сих тварин на землі й не ширять свого поганого сопуху й отруйних заразків. Послухайте!

Головною поживою муравлів є листяні воші (мшиці), що гризуть листя дерев. Міліони тих вошей зїдають муравлі й тому ратують багато дерев від загибелі.

А трупи звірят зїдають дуже скоро. Наприклад мертву миш, якби її кинути на муравлисько, то за кілька днів знайдете там тільки чисті кісточки миші; все мясо муравлі докладнісько обчистили й зїли!

Коли муравлі голодні, то нападають грубу гусеницю, жалять її своїми жалами й убивають, а потім з'їдають. Вони мають відвагу нападати навіть на осу або чмеля. Коли оса сидить на якійсь добичі, муравлі кусають її з усіх боків і відганяють, а тоді разом, спільними силами, затачують добичу оси в своє муравлисько й там з'їдають її. Се називається в житті: боротьба за існування.

Багато ще цікавого можна розказати про муравлів, та більше почуєте колись про се, другим разом.

Ляльчині мамусі.

Ой, з тими ляльками
Мамусі турбота!
Все її чекає
Журба і робота.

Ся роздерла „цьоппі“
А та фартушину,
Тамту болить зубцьо
Й плаче без упину.

Ся зранила пальчик,
Вже буде каліка,
Раз-у-раз тим лялям
Потрібна опіка.

А що суконок тих
Тепер набрудили!
Щоби все попрати,
На те треба сили.

Тож малі мамусі
Нині взяли прати,
А що добре вміють,
То треба признати.

Оля вже кінчає,
Ще пере сорочку, —
А Славця розвісить
Те все на шнурочку.

А лялі з візочка
Тільки поглядають,
Що такі мамусі
Добрі й пильні мають.

Я. П.

Два щирі друзи.

Коник з торби вівсик
Смачно заїдає,
Аж надходить ослик,
Чогось нарікає.

— Чого сумуєш, ослику—друзе?
— Ой бо голоден я дуже-дуже!..

— Я цілими днями
Ярину всім ношу,
Та не нагодують,
Хоч їх чемно прошу!..

Не дають їсти,
Не дають пити,
Як мені, друже,
Веселим жити?

Коник сумно подивився,
Заіржав і промовляє:
— Я поміг би тобі радо,
Та мішок перешкаджає!..

В стайні я тобі поміг би,
Дав би трохи свого сіна, —
Але тут я не поможу,
Бо привязана торбина!..

— Вже я знаю, що зробити!
Так осел наш повідає —
Хоч осла вважають дурнем,
Та осел свій розум має!..

Вигризу дірку в твоїй торбині,
Будемо мати по половині!..

Сиплеться вівсик, осел зїдає
І вже на долю не нарікає.

Хто в світі має вірного друга,
Того не зломить смуток ні туга.

Б. К.

Старі приятелі

Був слотливий осінний день. На вулиці великого міста стояла однокінна дорожка, стара й заболочена. Кінь худий, сумний, утомлений, перемерзлий, голодий. Вулицею надійшов якийсь старший чоловік, задуманий, наче байдужний до світа й людей.

Нагло станув. Перейшов вулицю, став коло коня, пильно глянув на нього й поклав руку на його гриві.

— Карий! — шепнув тихо до коня. — То ти, мій старий друже? Чи пам'ятаєш мене, свого давного пана? Чи пам'ятаєш, як ми оба спільно зносили воєнні труди та заглядали смерті в очі, серед гуку гармат і свисту куль?

Кінь наче зрозумів мову людини. Повернув туди голову і приязно дивився на незнакомого. Вже давно ніхто не промовляв до нього так ласкаво.

Нагло очі коня замиготіли дивним блеском. Кінь підняв голову високо й голосно заіржав!

Тоді сей чоловік припав до його гриви, обняв його й заплакав щиро.

— Що се таке? — запитав здивований візник, обертаючись на дорожці — Хто ви є, пане?

— Я колишній вояк, а то мій давний вірний кінь, що носив мене у всі битви. Вибачте, що я витаюся тут зі своїм старим приятелем.

— Прошу! — сказав візник — се мені не шкодить.

А кінь тимчасом уже добре пізнав свого давного пана; брав його ніжно зубами за рукав, тулив до нього свою голову.

— Мушу тебе чимось почастувати! — закликав старий вояк.

Виймив з кишені кілька монет і почав числити та сумно похитав головою.

— Ну, нині буду сам без обіду, але тобі куплю вівса! Скорою ходою подався до близького склепу й приніс вівса у паперовій торбі. Кінь ласо заїдав.

— Прийдіть коли до нього до стайні — сказав візник і подав свою адресу.

Від тоді старий вояк часто відвідував свого коня — і тоді обом ставало веселіше — бідному коневі й старому самотньому воякови.

А коли раз вояк не прийшов у звичайний час і вже ніколи потім не з'явився — кінь так посумнів, що і його небавком не стало в живих...

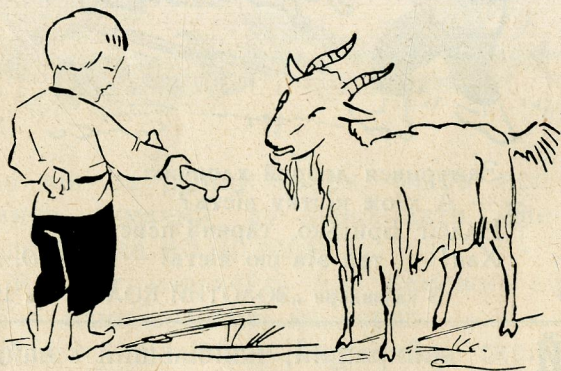
Чого худібка хоче?

Звідкись взяв малий Івасик
Кістку-непотрібку,
Йде і хоче годувати
Нею всю худібку.

Наставляє кістку курці
А вона: Тру-ру!
Насип мені трохи зерна
То все заберу.

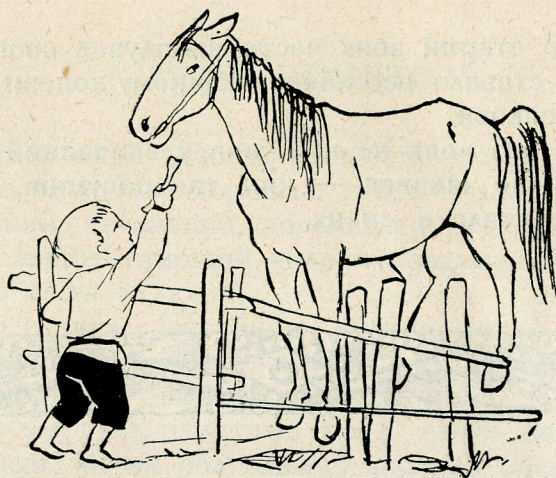
Підкидає кріленятам
Кістку за драбинки...
— Ні, Івасю! Ми би зіли
Радше конюшинки!

Наставляє кість овечці,
А вона: Ме-ме!
Я найрадше їм травичку,
Не дури мене!

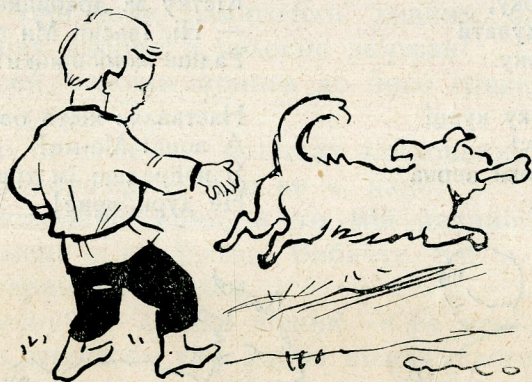
Наставля кістку свинці,
А вона: Рох-рох!
Як даш мені трохи бульби,
То зїм і за двох!

Наставляє кість цапкови,
А той гукнув: Бе!
Я найрадше галузками
Годую себе.

Наставляє кість коневі,
А він: Ги-ги-ги!
Дай мені вівса й отави —
То мої смаки!

Наставляє кість коровці,
А вона: Му-му!
Я би зіла трохи сіна
І свіжу траву!

Зажурився добрий хлопчик:
— А хтож кістку зість?
Надбіг Брисько, гарний псисько:
Хап! — тай зів сю кість!

Ю. Ігорків.

З календаря „ЗОЛОТИЙ КОЛОС“ на 1932 рік.

„ЗОЛОТИЙ КОЛОС“

найкращий, найбільший і найдешевший
се: календар, який повинен бути в кожній
українській хаті. Має 192 сторін друку
і 98 образків. Ціна: 2 зол. Прегарна многобарвна окладинка.
Можна його дістати в нашій Видавництві. (На посилку долучити 50 сотиків).

Золото і сумління.

По хвилях просторого океану поволі посувався корабель, тримаючи напрямок до німецької землі. Щасливо він виминув і морські рафи й тумани. За собою лишав тільки срібний слід.

На тому кораблі був молодий німець, що по десяти роках праці вертав до своєї батьківщини.

Тужив він за рідним краєм, мріяв про нього довгі літа й линув думками до рідної хати. Він запрацював чимало золота, яке віз зі собою.

Вже й беріг недалеко. Але неможна вірити хвилям морським — вони зрадливі як ворог.

Несподівано піднялася хуртовина; скриплять щогли і жах обняв людей. Корабель вода заливає і гинуть бідні люди у морю, лише молодий німець пливе не тратячи надії. Він виразно бачить свій рідний берег. З певністю він гребе правою рукою, а лівою міцно держить свій скарб.

Нараз він почув дитячий крик. — Дитина потапає. Ось, ось її проковтне морська глибина.

Молодий німець кидає свій скарб у море і чим скорше поспішає на ратунок дитині.

Дитя він вирятував і доплив з ним до берега.

І хоча стратив він своє золото, але вратував дитину.

Він чує в своїм серцю якусь веселість, якусь велику радість. Се голос совісти каже йому, що сповнив добре діло.

Нераз і вам, любі читачі, прийдеться колись в життїю станути комусь з помічю в якійсь небезпеці, або пригоді. Пригадайте собі тоді сього німця, що стратив свій скарб, а вирятував чужу дитину. І вам тоді голос совісти дасть таку розраду і вдовілля, яких за ніякі скарби світа не зможете купити. Памятайте про се завжди!

Переповів: *Ол. Вітенко.*

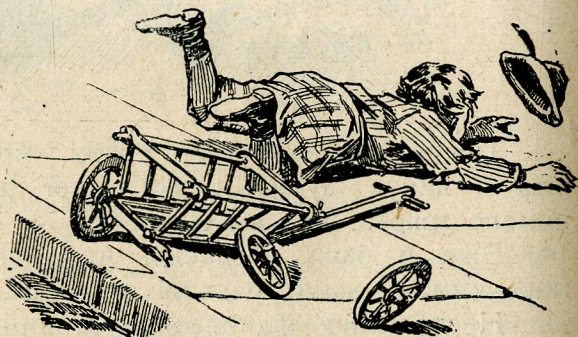

Малий майстер.

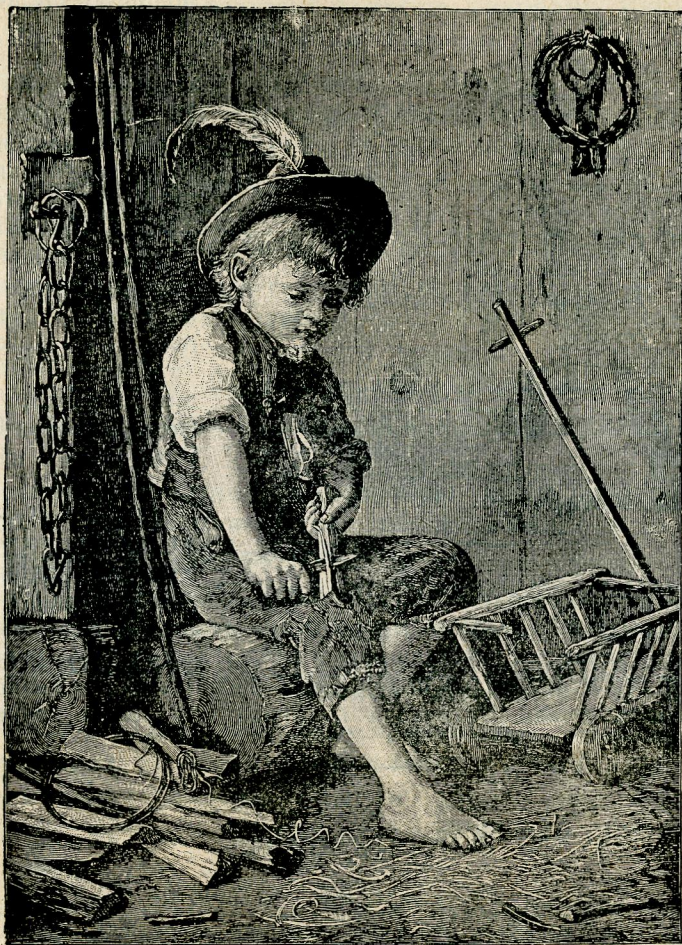
Гоп! і Влодко «Задивився» вже лежить як довгий на камінню, а візок розбився на куски: дишель уломився, колеса пішли собі на прохід, тай капелюх побіг навпростець! Поволі Влодко піднявся з землі і, правду сказати, робить дуже не-мудру міну.

— Ага, тут був такий камінний ступінь!... А я його не бачив, спіткнувся і впав... — говорить Влодко сам до себе й оглядає ступінь та поломаний візок, наче би перший раз його бачив.

— Так, тут був такий поріг... — думає собі далше Влодко — Чому ж я не дивився. куди біжу? Чому я ширше не отворив очий? Що тепер скаже Петрусь, коли побачить, що я, гість з міста, студент рахувати, поломив йому гарний візочок драбинястий? —

Аж горячо зробилося Влодкови на гадку, що Петрусь його дуже шанує і з такою побожністю слухає його балачок про місто, про школу і таке інше. Бо треба вам знати, що Влодко далекий свояк Петруся і приїхав на ферії до нього на село в гості. Щойно два дні минуло, як він тут гостює і як імponує сільському хлоп-

чині, дуже спокійному і розумному Петрусеви — і ось уже вспів зробити таку шкоду. Пропала його повага...

Зі встидом і соромом, звисивши голову, йшов до шопи де Петрусь майстрував шось з дощок, бо він добрий майстер. Приплентався Влодко до шопи і приніс поломаний візок.

Коли Петрусь глянув на поломаний візок і замурзаного Влодка, то настрашився, але як Влодко розплакався (передтим казав,

що ніколи не плаче!), то Петрусь засміявся тай каже: — Дурниці! Не плач! Я гадав, що ти собі щось зробив, а як здоровий, то все буде добре. Я зараз направляю візок... —

Взяв поломаний візок і зараз почав майструвати, аж мило було глянути. Влодко дивився широко отвореними очима. Він чогось подібного ще не бачив. За годину був новий дишель, припасовані нові колісця і снасть. Візок був ще кращий, чим передше. Петрусь справився як досвідчений стельмах. Та се для нього не було чимсь назвичайним і він дивувався, бачучи, як Влодко глядить на нього і на його роботу. Влодко нині більше шанував Петруся, ніж Петрусь учора Влодка. Влодко вже не легковажив собі селяха Петруся, бо бачив, що він дуже розумний і здібний хлопець.

— О який красний візочок! — закликав щиро Влодко. — Я не зумів би зробити такого! — Петрусь був дуже задоволений такою похвалою і взявся зі ще більшою охотою до дальшої роботи. А Влодко поїхав з візком на подвіря, але вже бавився уважно, бо не хотів зробити шкоди Петрусеви і встиду собі новою неувагою...

Хитрий синок.

Мама з синком-осьмилітком
У трамвай сідає —
І тихенько, так на ухо,
Йому повідає:

— Коли тебе тут про літа
Кондуктор питає —
То ти скажи, що чотири
Тобі ось минає!

— Можеб, мамо, той кондуктор
Ліпше упевнився —
Коли скажу, що я на світ
Зовсім не родився?

Михайло Кумка.

Хижий Лис і малі Зайчики.

Пан Заяць мав семеро діточок, малих Зайчиків. Всі вони були чемні, послушні й добре виховані. Якби не те, то вже нині були би не жили. Ось послушайте:

Одного пополудня входить до хати Зайчиків хижий і хитрий Лис. А Зайчики самі дома, бавляться. Батько пішов десь у город по капусту, а мати забарилася в сусідки.

Малі Зайчики були гарні й товстенькі. Лис глянув на них тай слинка потекла йому, але не мав відваги зісти їх отак, без причини, бо вдавав перед Зайчиком приятеля. Тому почав думати, яку знайти причину, щоби схрупати Зайчиків, одного за другим. А бідні Зайчики налякалися Лиса, збилися в куток хати й тремтять зі страху.

Лис доглянув під стіною голову цукру тай крикнув:
— Гей дітиська! Вломить мені зараз кусень цукру, але вже!

Послушні Зайчики кинулися до цукру та ніяк не можуть вломити, бо цукор твердий, як камінь, а ніжки Зайчиків тільки до бігання добрі.

— Скоро, скоро — наглить лис, — бо зле буде!

Зайчики мліють зі страху, аж раптом чують голос пташини знадвору:

„Гризить, зубками, діточки,
Падати будуть кришечки!“.

Врадовані Зайчики почали гризти цукор і за хвилину нагризли спору жменю. Подали Лисови, він зїв, та був лютий що дістав, чого хотів, — тай не мав причини зісти Зайчиків.

Втім побачив він на стіні решето тай каже:

— Зараз принести мені води в решеті, але вже!

Кинулися Зайчики з решетом до потоку, хочять набрати води, — але вода витікає. Що ми зробимо бідні? — думають собі. Але тут пташина озвалася з галузки:

„Мох, травичку там на дно
„Ви покладьте в решето,
„Тай пісочку ще додайте
„Тоді воду набирайте“.

Послухали Зайчики, набили в рєшито моху, трави й піску, а тоді набрали води й понесли наче в мисці. Приносять Лисови — кладуть перед нього решето з водою, але Лис був уже такий лютий, що хотів кинутися на Зай-

чиків і таки зісти їх — та в тій хвилині увійшов до хати пан Заяць. Він привитав Лиса й просив сідати, але Лис вимовився, що має дуже пильну орудку в лісі й скоро вийшов з хати.

Зайчики легко відітхнули й знову почали бавитися, — а пан Заяць подумав собі:

— Має нечисте сумління той злодюга. Треба мені відтепер краще стерегти свої діти...

Пильний Грицуньо.

Малий Гриць, се добрий хлопчик,
Встає все раненько...

Гарно, чисто вбирається
Миється чистенько.

Його мама вже тимчасом
Снідання готує —
А Грицуньо, гарно вбравшись,
Вже й молитву мовить:

Просить малого Ісуса,
Щоб дав йому сили,
Й щоб мамуня і татуньо
Довго ще прожили!

Щоби також пан-учитель
Прожили довгенько

За то, що так усіх дітей
Вчать гарно, любенько...

І читати та писати
Й гарно рисувати,
Та з книжечки дуже гарні
Пісеньки співати.

Потім скоро споживає
Снідання смаченьке,
По сніданню з книжечками
В школу йде скоренько.

Бо не любить Гриць ніколи
Пізно приходити,
Щоб доброго учителя
За се не гнівити.

Теодор Курніта.

Чотири пори року.

(Забава зі співами).

Діти стають в колесо і, тримаючись за руки, крутяться й співають:

ВЕСНА.

(На ноту коломийки).

Зійшло сонце, красне, ясне,
Весь стіт потішає;
У садочку, в городочку,
Рожа процвітає.

А там в гаю при Дунаю
Щебече пташина,
Що вже прийшла Весна гожа
І тепленька днина.

Переспівавши цю строфку скоро стають у ряд і, біжучи одно за другим, наслідують рухами крил. По хвилині стають в один ряд і співають:

А під лісом на леваді
Там косарі косять,
А косарям веселенько
Діти їсти носять.

По відспіванню схиляються й наслідують рухи косарів при кошенню.

ЛІТО.

(На ноту пісні: *»І шумить і гуде«*.)

Ой, вже там спіє лан,
Спіє жито золоте;
Женці в поле йдуть з серпами,
Хто посіяв — той збере.

Вже стаюь, пильно жнуть,
Вже нажали десять кіп;
Як змолотять і як змелять
Буде паска, буде хліб.

Співаючи се — в ряді — наслідують рух женців — а потім знову стають в колесо й співають:

ОСІНЬ.

(На ноту пісні: *»Ой під гаєм, гаєм«*.)

Ой, чом не щебечуть —
В гаю соловей? (2)
Бо відлетіли за море
Ген-ген у вирей. (2)

Та на полі нині
Праця йде завзата, (2)
Там копають картопельку
Хлопці та дівчата. (2)

Наслідують рух копання бараболь, а потім співають:

ЗИМА.

(На ноту пісні: *»Чож я буду бідний діяв«*.)

Сумно в полі, сумно в лісі,
Ні листочка на орісі;
Із півночі вітер віє,
Білим пухом вколо сіє.

Тільки в хаті, у тепленькій,
Прядуть прядки веселенькі;
А в stodolі — чути всюди —
Там молотять зерно люди!

Наслідують рух молочення ціпом.

Загадки.

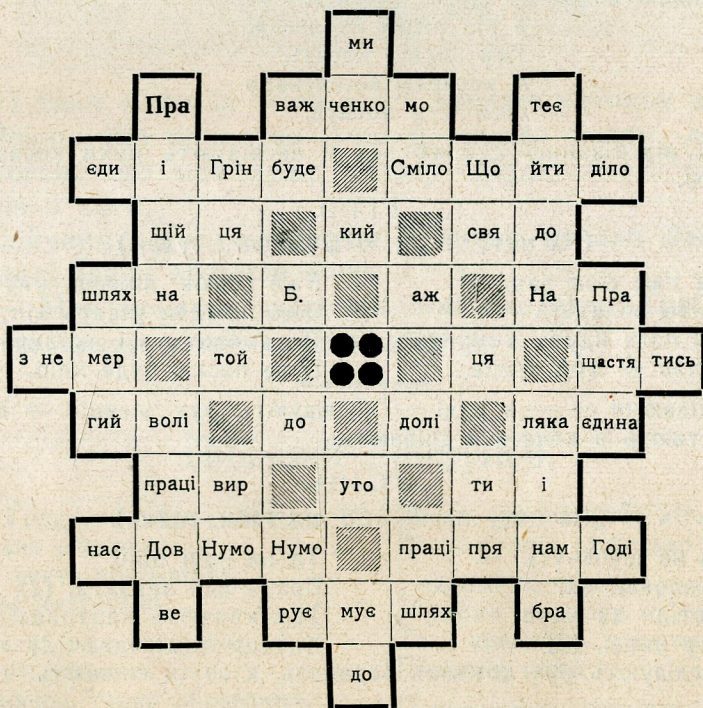
Складова загадка (1 точка).

Си, и, ан, тур, лег, О, тро, ней, бан, Па, гел, про, риж, Дні, най, Пе.

З порозкиданих 16 складів зложіть 8 слів, такого значіння:

1. Імя хлопця.	5. Найбільше місто в Європі.
2. Мешканець неба.	6. Покриває в зимі дерева.
3. Ріка на Україні.	7. Гора, звідси з Біблії.
4. Український князь.	8. Накриття голови у Арабів.

Шаховий коник (2 точки).
(Уложив Константин Табінський).

Ідучи слідом шахового коня, від складу „Пра“ — відчитайте гарний заклик і прізвище автора.

Загадочні візитівки (2 точки).

(Уложив: Семен Іжик).

1.

Др. А. Костик-Аретів

Хто се є?

2.

Гестор Куновий

Чим є сей добродій?

НОВІ КНИЖКИ

1. Ю. Ігорків: „Сердечний віночок“ — китичка побажань для дітей. Стр. 112. Ціна: 1'50 зл.

Є се перша в дитячій літературі повна збірка всякого рода желань та побажань для дітей при таких нагодах, як: іменини, уродини родичів, рідні, знайомих і кривних, учителів, учительок, катехитів і т. ін. Добір матеріялу, вершом і прозою, підібраний дуже гарно, а опрацьований легенько та по мистецьки. Вже від давна давалася відчувати потреба такої книжечки, яку саме тепер віддає до ужитку український дитворі — видавництво: »Світ Дитини«.

Ціна книжечки з пересилкою звичайною під оласкою **виносить: 1'80 зл.**

2. Джонатан Свіфт: „Гулівер у Ліліпутів“. Ціна 1'20 зл.

3. Джонатан Свіфт: „Гулівер у Велетнів“. Ціна 1'20 зл.

Сі дві книжечки — се перлини класичної дитячої літератури. Опрацював їх для української дитвори Юра Шкрумеляк, а велика скількість прегарних образків підносить вартість сих книжечок, бо притягають вони до себе маленьких читачів. Незабаром вийдуть ще 2 книжечки „Гуліверових мандрівок“, які досі були незнані в українським перекладі.

Лист від сільських читачів.

Дорогий наш Світику!

Хоч ми у далекій закутині, то вже четвертий рік, як Ти до нас заходиш. Скільки радості й утіхи мали ми, коли наш пан учитель читав нам Тебе. Вже по красці обгортки впізнавали ми Тебе. Ах! які прегарні ті Твої оповідання, казочки та вірші, що читати їх люблю. Дуже вони нам сподобались. А ті Твої книжечки! Ми дуже радо їх читаємо, бо гарніших над них нема в нас. Як ми можемо віддячитись Тобі, наш любий Світику? Сили на се ми ще не маємо, та про Тебе не забули. На Загальних Зборах нашої кооперативи »Зірка« признали ми з чистого зиску 15 золотих для Тебе на пресовий фонд. Прийми від нас сю дрібну квоту, яку посилаємо Тобі від щирого дитячого серця. Ми могли й більше дати, але й про других не забули як: »Рідна Школа«, »Українські Інваліди«.

Дякуємо Тобі, Світику, зі щирого серця за працю для нашого добра. Бажаємо Тобі, наш Друже, найкращого розвитку, та щобиш знайшов доріжку до кожної української дитини, під стріху кожної сільської хатини.

В Труханові, дня 24 вересня 1931.

Стефан Данилів, Катерина Пірус, Марія Ціздин, Параця Сметанка.

ПОСМЕРТНА ЗГАДКА.

В дни 4 червня с. р. попрощалася зі світом, одна з краших читачок »Світлика« — Мелася Квасниця, донечка управителя школи в Обельниці к. Рогатина. Невмолимий та всесильний Ангел Смерти скосив сю молоденьку цвітку в зарані життя тай поніс її душу перед престіл Всевишнього, у безмежну країну вічності, в царство Херувимів і Серафимів. Звідтам Вона сяє ясною зіркою над небосклоном Рідної Землі тай миготить ніжненьким сяйвом над хатиною, в котрій остали опечалені її Татусь і Матуся. Незабутня Мелася залишила по собі щирий жаль у серцях всіх, що її знали й любили, а »Світিকা« на сьому місці в останнє прашає свою милу читачку та любу приятельку, яку довго матиме в своїй памяті!

„СВІТ ДИТИНИ“

ІЛЮСТРОВАННИЙ ЖУРНАЛ ДЛЯ ДІТЕЙ

виходить раз у місяць в обемі 2 арк. друку, книжкового формату.

Умови передплати на рік 1931: місячно 1 зол., кварталньо 3 зл. піврічно 6 зол., річно 12 зл. Для Америки й Канади 1-50 долара річно. Для Закерпатської України 50 кор. річно.

Адреса Редакції й Адміністрації: Львів, ул. Зіморівича ч. 3.

Жіноча промислова кооператива
„УКРАЇНСЬКЕ НАРОДНЕ МИСТЕЦТВО“
Львів, Ринок 39, — видає вже 7-ий рік

„НОВУ ХАТУ“

ілюстрований місячник для пле-
кання народного мистецтва
і домашньої культури.

В «НОВІЙ ХАТІ» знайдете: теоре-
тичні статті з усіх питань народного
мистецтва і народні взори для
примінення у прикрасах одержі і хати
відомости про визначні жінки —
свої й чужі; про культурне прямування
та здобутки жіноцтва; педагогічні
статті на теми виховання і фізичної
культури; лікарські статті з об-
сягу гігієни й косметики — та лікарські
поради; інформації про модерне
господарство і урядження хати; прак-
тичні поради; кухонні приписи; моди
з найкращих заграничних журналів.

Умови передплати:

На рік 18.— зол., на піврік 9-50 зол.
на чверть року 5.— зол. Для Америки
3 ам. дол.; для Чехословаччини 2-50 ам.
дол., річно. — УДІЛ до кооперативи
30.— зол.

Жінки! Вступайте в члени коопера-
тиви! Передплачуйте журнал!

ВІД АДМІНІСТРАЦІЇ:

З 10-им числом (за жовтень) вислані зістали до всіх передплатників чеки
П.К.О. виповнені на таку квоту, яку мають влатити відборці газетки по конець
грудня 1931. Дуже просимо надсилати ті залежлости згл. передплати, бо видав-
ництво мусить сплачувати також всякого рода зобовязання.

ЖЕРТВИ:

Пресовий Фонд „Світа Дитини“: Шкільна Кооператива „ЗІРКА“ в Тру-
ханові 15 зл. (з розділу чистого зиску); Ромко і Геньо Лишаки 1 зл.

На „Рідну Школу“: Ромко і Геньо Лишаки 1 зл.

На фонд сиріт по бл. п. Михайлі Галуцинським: Видавництво „Світ
Дитини“ 100 зл. — Ромко і Геньо Лишаки 1 зл.

Увага!

Найдешевший — найпопуляр-
ніший ілюстрований щоденник

„ЧАС“

став виходити у Львові. Містить
він на своїх сторінках усі най-
свіжіші вістки з краю і цілого
світа. Подає цікаві образки всяких
актуальних випадків дня. Тому
кождий, хто бажає довідатися, що
в світі діється — повинен купу-
вати й читати сей щоденник!

Ціна одного числа: 15 сотиків.

Умови передплати:

Місячно . 3 зл.

Квартально 8 зл.

Жадайте оказових чисел, які ви-
силається безплатно!

Адреса Редакції й Адміністрації:
Львів, ул. Вірменська ч. 16.

СВІТ ДИТИНИ

ЧИСЛО 12.

ГРУДЕНЬ

РІК 1931.

ЗМІСТ:

1. Грудень	353
2. Ромчикова бібліотека	354
3. Ігорчикові радощі	356
4. Про Богдана Хмельницького	357
5. В навечері св. Миколая	364
6. Лебідь, щука і рак	365
7. Молодість — скарб	368
8. Що край — то інший звичай	369
9. Для інтересу	373
10. Триста неустрашимих	374
11. Як відгадати подумане число	376
12. »Світикові« приятельки з Буковини	376
13. Заклик до читачів	378
14. Розв'язки загадок	379

Ціна 1 зол.

ПАМ'ЯТАЙТЕ

що „Світ Дитини“
повинен бути в кожній
українській хаті де є
діти.

ПЕРЕПИСКА

з

ЧИТАЧАМИ

ПАМ'ЯТАЙТЕ

при кожній нагоді про
збірку датків на пресо-
вий фонд „Світа Ди-
тини“.

Ігор Міхняк у Городенці: Кілько «матів» дав Ти в Рунгурах через вакації? Чи Оля вже ходить до школи? Як колись прийдеш до Львова то заграємо собі «партію». *Школярки в Чорноріках к. Кросна:* Щиро вам вдячний, любі Приятелі, за такого гарненького листика, що його зложили вершом. Отже я сповняю ваше бажання: відписую тай обіцяю, що буду містити на своїх сторінках «співанки й загадки й довгі й гарні казки». Від 1 січня 1932 року буду вже два рази в місяці до Вас загошувати. А може ви мене вже не схочете, бо маю тепер **НАЙМОЛОД-ШОГО** братчика, якій зовеся «ДЗВІНОЧОК» — то може Ви за його голосочком полинете? Юстинку Заяць і Якова Марковича здоровлю сердешно. Здорові були, мої Друзі!

Роман Матвійко в Домброві: Що вчися тепер з укр. історії? Незабаром я пічну друкувати на своїх сторінках прегарні історичні оповідання. Чи «малого історика» читаєш у «Світику»? Св. Николай, як до Тебе загостить — то певно завдасть Тобі кілька питань з історії України, щоби перконатися, чи добре її знаєш. Напиши колись до вуйця і проси, щоби знов написав дещо для «Світика». Вуйцьо певно Тобі не відкаже й напише який гарний віршик, або віршовану байочку. Не забудь!

Славчик й Іренка Пузяки в Єрузалю: Коли Ви виїхали від Дядзя з Хо-лоїва? Бачите, що «Світик» про Вас не забув, бо має вашу гарненьку світлинку в своєму альбомі і коли тільки його переглядає — то про вас думає. Отже й Ви, там так далеко-далеко не забувайте за «Світика» й напишіть до нього листика. Пам'ятайте!

Маруся Мельник в Ляшках Долішніх: Твої дві казки я сховав до свого архіву «наймолодших авторів», а лиш «магічний квадрат» піде до друку. Прочитай собі книжечку Томзона «МОЇ ЗНАКОМІ» та Білоусенка: «ЛИСИЧКА-СЕСТРИЧКА» — там найдеш багато подібних оповідань.

Омельцьо і Стефія Михалевичі в Жукові: Я не знав, що ви вже перенесли до Жукова. А Татуся оставили самого там, так далеко? Але добре, що вернули! Може й Татусьо поверне до Вас небаром. Світлинку сховав собі до свого альбому на пам'ятку. Чи дійшли до Вас усі числа газетки?

Миронко Кісь у Тростянці: За листик дякую Тобі, любий Миронку. Газетку вже будеш діставати два рази на місяць, а як в році 1932 прибуде багато нових передплатників — то від вересня 1932 — буде «Світик» виходити кожного тижня. Сповниться отже Твоя мрія. Романкові перешли від мене до Бережан по-здоровлення. Гарздя!

Гануся Шипелява в Бучачі: «Молода Україна» від 1926 року не виходить. Вийшло її лиш 4 річники. Попроси Татуся, щоби справив їх для Тебе, бо вони вже на вичерпанню. В тих річниках найдеш дуже багато цікавих річей, які Тобі при науці здадуться. Тепер вийшли 2 гарні книжечки про «Пригоди Гулівера в краю Ліліпутів і Велетнів» з багатьома образками. Вони Тобі певно подобаються. Прочитай їх!

Богданко Обідзінський на Білорусі: Дякую Тобі за надіслані світлинки з вакацій. А чи то сестричка Твоя стоїть коло Тебе на тій світлинці, де Ти держиш китицю цвіток? Від кого дістав їх тоді? А та пані, що держить так багато цвіток в обох руках — чи то може Твоя Мамуся? А той старенький дідусь із довгою бородою і циліндром на голові — хто се? А чому Борко Левицький так «високо» собі станув, а не разом із Тобою? Ти мабуть хотів «закрутити» собі по козацьки вуса тай тому підніс ручку до носа? Правда, що? А напиши знова тай поздорови від мене Борка Левицького й Ресю та Коля Кусенків.

Любка Вільчанська в Жукотині: Маєш вирівнану передплату по кінець року. Чи Ти є в Перемишлі, чи в Жукотині? Газетка йде на адресу до Жукотина. Розв'язки загадочок усі добрі.

Грудень.

Я місяць Грудень — Року син
Найстарший між братами,
Лечу до вас з сніжних вершин
У парі з сніжинками...

Я не такий, як брат мій Май,
Що любить сонце й літо,
Що світ вбирив би наче рай
У пишнобарвні квіти.

Я не такий, що по ланах
У житі любить вснути...
Я снігом люблю по полях
Вузькі стежки задуті...

Я люблю ниви всі прикриті
Біленькими снігами
І синю, соняшну блакить,
Заслоню вам крилами!

А щоб не падали в шибки
Проміння вам соняшні, —
Вирізблюю на них квітки
Холодні й беззапашні...

І сірі стріхи я вберу
У сорочки шовкові,
Намітку спущу на гору
На гай, ліси, діброви...

Зморожу теж лісний ручай,
Й вузьке плесо потоку,
Заміню срібний водограй
На ховзанку широко...

Стежки по долах застелю
Веретами сніжними,
Я сонця, літа не люблю,
Лиш люту студінь зими.

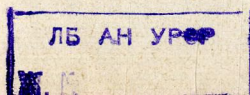
Тому зморожу я усе,
Що стяг весни тримає...
Хто думає, що прилине
Весна на крилах маю?...

Усі стежки до школи я
Засиплю вщерть снігами,
Аж доки з неба лія,
Не виїде з громами...

А лиш поборе мене сей
Хто сильну віру має!...
Бо дух сильніший понад все,
Дух — сталь, залізо крає!...

Того не зможе жаден гніт
У кого дух жариться!...
Бо він твердий є мов граніт,
Наче сталева криця!

Теодор Курніта.

Ромчикова бібліотека.

Славко прибіг до свого товариша Ромчика позичити нову книжку до читання, бо Ромчик має, хоч малу, але гарно впорядковану, бібліотечку. Він сам залюбки читає свої книжки і всі свої ощадности видає на закупно книжок. Та не відмовляє й своїм товаришам, коли його просять, позичити книжку до прочитання. Визичує головно убогим товаришам, що не можуть собі самі купити книжки. Найбільше зичить Славкови, бо се дійсно незасібний товариш, сирота, без батька, а при тім дуже добрий Ромчиків приятель.

От і тепер прибіг Славко, приніс йому прочитану книжку, подякував і попросив іншої. Та здивувався, коли Ромко відповів так:

— Послухай, Славку, що я тобі скажу. Я не відмовляю тобі й на даліше давати книжки до читання, але вже не буду тобі зичити до хати. Будеш читати їх тут, у мене. Послухай, що вчора розказав мені батько і я на се погодився.

— Оповідай, я слухаю! — сказав зацікавлений Славко,

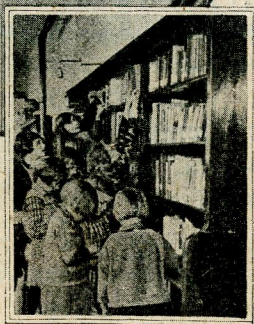
— Батько сказав мені таке: З читання книжки є тоді найбільша користь, коли її читати в найбільшій супокою, коли нам ніхто не перешкаджає. Тому найліпше читати книжку в окремії кімнаті, яка тільки на те призначена. Може читати й більше читачів в одній кімнаті, але всі мусять там сидіти тихенько, не говорити, тільки читати. І не виносити книжки з тої кімнати, тільки читати, доки хто хоче, а потім покласти її на полицку. Так і книжку зашанується й її зможе прочитати якнайбільше людей.

І ще таке сказав мені батько: По великих містах у декотрих краях є спеціальні діточі бібліотеки. При тих бібліотеках є читальні, себто великі, ясні кімнати, де діти читають. Котрий хлопець, чи котра дівчина мають вільну годину часу, йдуть до тої бібліотеки. Там вибирають собі самі довільну книжку, сідають при столі й читають.

Деякі діти мають зі собою снідання, або підвечірок — кусник хліба, булку, тощо. Дома не мали часу його зісти, бо спішилися до діточої читальні, для докінчення дуже

займаючої книжечки. І хочай при читанню їх розміряні головки бувають по зачарованих країнах казки — то власне

тоді найкраще їм смакує... кромка пісного хліба. Се для них буває сполука красного з пожиточним. Почитавши годину — дві, віддають книжку й відходять, а на другий день приходять і читають ту книжку, як хто ще не дочитав — дальше. Така бібліотека є приміром устолиці Франції, Парижі, в

Латинській дільниці. Що дня, а найбільше в дні вільні від науки, в читальні ті бібліотеки є повно дітей. Але там тихо, хоть маком сій. Всі читають, бо щоби там всі спокійно читали й шанували книжки, обов'язують в бібліотеці такі правила:

1. В бібліотеці не вільно говорити, тільки шепотом сказати бібліотекарці, яку хто хоче книжку.

2. Перед входом до салі читання, треба собі в умивальні чисто обмити руки, щоби, не заплямити книжки.

3. З книжкою обходитися так, щоби її не ушкодити.

4. Хто не повинується тим правилам, тратить право вступу до бібліотеки.

5. Дозволено лише принести з собою друге снідання, або підвечірок і при читанню книжки можна заспокоїти голод, але при тім уважати на книжку.

— Дуже добрі правила! — закликав Славко. — Коби-то в нашім містечку була така бібліотека!

— В нас нема таких бібліотек. Є лише для старших, для дітий нема; може колись будуть. Та тимчасом батько радить, щоби ті діти, які мають свої бібліотечки, дозволяли своїм товаришам приходити до себе на читання книжок, але трималися тих правил. І я власне прошу тебе, Славку, приходити, коли маєш вільний час до мене і читати.

— Я дуже тобі вдячний! — сказав Славко. — Мені в тебе навіть ліпше читати, бо в мене мати шиє на машині і молодший братчик мені перешкажає в читанню. Я в тебе за годину прочитаю більше, як у себе за дві, і більше з читання скористаю, бо в тебе є окрема кімнатка і спокій.

Славцьо таки зараз сів при столі й Ромко дав йому до читання книжку п з.: „Тихе Слово“, а сам чигав собі „Гулівера у Ліліпутів“. В кімнаті було тихо, так, що ніхто не сподівався, що там є два хлопці. Потім Славцьо, начитавшись, примкнув книжку на столі й тихенько вийшов.

До Ромчика приходять ще й другі товариші, що погодилися на ті правила тишини в царстві книжки. Часом читає один голосно, а всі слухають, але лише таку книжку, якої ще ніхто з присутних не читав.

Ігорчикові радощі.

Я щодень з вікна дивлюся,
Чи не йде домів Маруся,
Щоб піти я з нею міг
Там, — де сонечко і сніг.

Бо там гарно санкуватись,
Мов стріла в долину мчатись
І кричать: На бік, на бік!
Бо тут їде „чоловік“...

А. Волощак.

Про гетьмана Богдана Хмельницького.

В попереднім числі я описав, як важко жилося народови на Україні по смерті Сагайдачного (се є від 1622 р.). Великі магнати й городські старости дуже згнобили на-

BOHDAN CHMIEL
S R M^{us} Zaporohsc-

NICKY *Exercitus*
ensis Praefectus

Гетьман Богдан Хмельницький.

рід і його віру, а що число козаків було обмежене до малої горстки (6 тисяч), то довго не було надії на те, що козаки-запорожці зможуть стати в обороні народу.

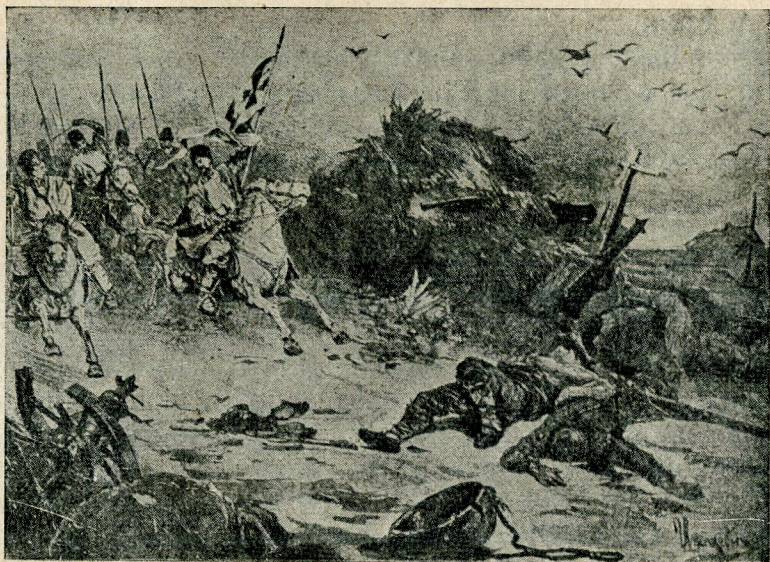
Аж 1648 року прийшла нагла зміна на ліпше, а сю зміну спричинив славний гетьман Богдан Хмельницький. Розкажу коротко про сего найславнішого гетьмана України.

Богдан Хмельницький був сином українського шляхтича Михайла, що був урядником у місті Чигирині й недалеко під Чигирином мав невеликий хутір Суботів. Замолоду вчився Богдан у школах у Києві, в Ярославі та у Львові, а потім скоро вступив до козацького війська. Вже небавком показалося, що з нього буде хоробрий і відважний козак-лицар та розумний вожд. Як козацький старшина він брав участь у численних битвах з Турками, а в битві під Цецорою (1620 року) боровся поруч свого батька. Батько згинув у тій битві, а молодий Богдан попався в турецьку неволю, де пробув два роки. В неволі він навчився турецької та татарської мови й пізнав турецькі звичаї, а се в пізнішій життю йому не раз дуже придавалося.

Вийшовши з неволі, став сотником козацького війська і його знали запорожці, як відважного й розумного чоловіка. По козацькім повстанню в р. 1638, яке не вдалося, Хмельницький жив постійно в Чигирині, або в своїм хуторі Суботові, який унаследив по батькови. Та чигиринський староста й урядники не довіряли йому й боялися тримати його коло себе. Отже часто висилали його з козаками в степи побивати татарські загони. Найбільше зненавидів Богдана чигиринський підстароста Чаплінський. Коли раз, вже в 1647 році, Хмельницький рушив з сотнею козаків у степ, Чаплінський напав зі своїми гайдуками на Суботів, ограбив цілий хутір і побив наймолодшого сінка Хмельницького так важко, що хлопець небавом умер. Хмельницький заподав Чаплінського до суду, але суд розсудив справу несправедливо. Тоді Богдан поїхав на скаргу аж до польського короля Володислава IV у Варшаву та король сказав, що й сам безсильний проти шляхти. „А зрештою“ — говорив король — „ви люде військові, маєте шаблі при боці, тож самі бороніть своєї честі і свого майна...“

Тоді Богдан Хмельницький сам рішив пімститися за свою кривду і за кривди народу, не тільки на Чаплінським,

а й на всіх подібних панах, що самовільно поводитися з народом. Він поїхав на Січ, скликав усіх козаків, що малими відділами пробували по степах, і розказав їм свою кривду й кривду всього народу. Він промовив до козаків так сердечно, що вони вибрали його гетьманом і захоплено взивали його, щоби вів їх до борби. Хмельницький умовився ще з Татарами, які обіцяли йому помагати, й весною 1648 року рушив проти польського війська

Наскок козаків на польські табори під Пилявцями.

і всієї шляхти, що була на Україні. Коли тільки по Україні пішла чутка, що Хмельницький збирає сили проти польських панів, усі, молоді й старі, почали приставати до козаків. Небавком гетьман мав коло себе велике військо й зачав побивати польське військо битва за битвою.

Під Жовтими Водами розбив військо Стефана Потоцького, а його самого взяв до неволі. Під Корсунем розбив головні польські сили і взяв до неволі обидвох польських вождів: Миколу Потоцького й Каліновського.

По сих двох великих битвах піднялося повстання по всій Україні по обох боках Дніпра. По містах і селах по-

вставали міщане й селяне, виганяли всіх чужинців, а також Жидів, що були арендаторами в панів і навіть ключі від церков тримали в себе та лиш за оплатою молитися пускали. Пани й Жиди, зачувши про те, що сталося коло Жовтих Вод і Корсуня, самі почали втікати з України так, що того літа Україна очистилася від чужинців. Утік також і князь Ярема Вишневецький, найбільше жорстокий ворог козаків.

Під Пилявцями заступили дорогу Хмельницькому свіжі сили польського війська під проводом трьох вождів. Та як козаки несподівано напали на табор, то вожди перші втікли, а за ними військо, і козаки забрали все добро польського табору. З під Пилявець уступали польські війська аж до Галичини, яка тоді називалася: Червона Русь.

За польським військом рушили в Галичину й козаки, а тоді піднялося повстання народу і в Галичині, хоча не таке, як на Україні. Хмельницький підійшов аж під Львів, та нехотів нищити міста, взяв окуп і рушив далше, аж під Замостє. Міг іти на саму Варшаву, та саме тоді вибрали нового короля Польщі, — Яна Казимира. Гетьман Хмельницький вірив сему королеви, що він покарає шляхту й не дозволить далше знущатися над Україною, і тому відступив з козаками за Збруч. Він гадав, що польські війська вже не рушать на Україну, але весною 1649 року вони рушили. Та Хмельницький заступив їм дорогу під Збаражем і оточив їх та мало не взяв короля в полон. Під Зборовом підписали умову, що Україна по ріку Случ є вільна держава, а Хмельницький є її гетьманом.

Хмельницький обрав собі за столицю Чигирин і звідти почав заводити лад по цілій звільненій Україні. Вся Європа довідалася зараз про вільну українську державу і різні держави почали висилати своїх послів до гетьмана, щоби навязати з Україною приязні відносини. На Україні почалося по містах і селах нове життя, народ лекше відітхнув, бо настав порядок і спокій.

Та скоро показалося, що Польща таки не зріклася України й приготує новий похід. В 1651 році почалася нова війна; прийшло до страшної битви під Берестечком, в якій через зраду Татар козаки понесли важкі

втрата. Вславилося в сій битві головню тих триста Запорожців, що окопалися на острівці серед багна й цілу добу відбивалися від тисячів польського війська. Король обіцяв їм дарувати життя, та вони таки не піддалися і радше погинули всі до одного, а не сплямили козацької чести.

По тій невдачній битві Хмельницький був примушений підписати нову умову в місті Білій Церкві. Ся умова позволяла козакам жити лише в Київщині, а вся Україна

Чужосторонні послы у Хмельницького в Чигирині.

знову мала дальше бути польською провінцією. Почали вертати на Україну дідичі й Жиди. Одначе народ уже не хотів терпіти. В р. 1652, весною, Хмельницький знову рушив у похід і зовсім розбив польське військо під горою Батіг, коло міста Ладижин. Тут згинуло двацять тисяч польського війська, згинув і польський вожд, Каліновскі; йому Татари відрубали голову й принесли до Хмельницького.

По битві під Батогом Україна знову стала вільною, але Хмельницький знав, що незабаром Польша вдарить

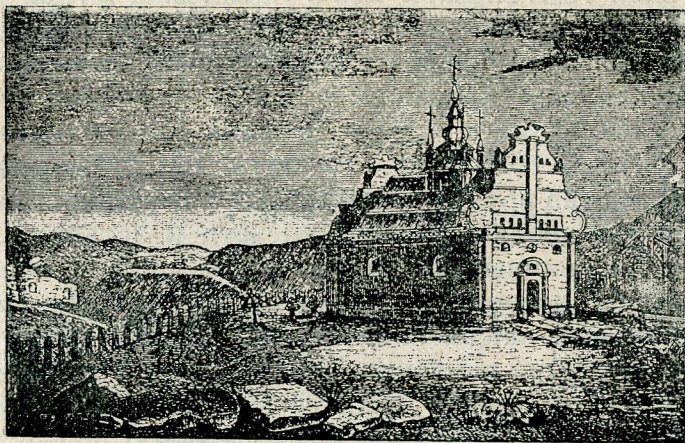
наново, а козацьке військо було тоді так ослаблене, що вже не змогло би оборонитися. Татари й Турки були непевні союзники, тому гетьман рішив заключити союз

Хмельницький проголошує в Переяславі злуку України з Московією.

з Московщиною. Московський цар радо згодився взяти Україну під опіку й присягав, що Україна буде управляти собою свobodно, а тільки козаки присягнуть вірність цареві. Так і сталося в містечку Переяславі, 1654 року.

Та скоро показалося, що Москва була найбільш хитра й зрадлива, чим всі інші противники. Зараз прийшли на Україну московські війська та почали осідати по кватирах, а в Києві почали будувати собі твердиню. А хоч у р. 1655 Москалі пішли разом з козаками на Польщу (тоді знову були під Львовом), то московські генерали займали землі на царське ім'я, себто для Москви, а не для України. З того було видно, що Москва хоче Україну поневолити, землі забрати під свою руку, скасувати всі вольности козакам, а українських селян закріпостити на ново.

Церква Хмельницького в Суботові.

Крім того і цар зрадив гетьмана, бо почав переговорювати з Польщею і так погодився, що польські війська небавком знову рушили на Україну. Тоді гетьман рішив ще раз повстати проти Польщі таї проти Москви і вислав своїх послів до Швеції, Туреччини, Молдавії і Угорщини, щоби виеднати в них поміч для України. Декотрі держави, напр. Швеція, обіцяли допомогти, і може було би гетьманови вдалося вратувати Україну, але він нагло заслаб з тої журби й помер дня 8 вересня 1657 року. Його поховали в Суботові, в церкві, котру він сам казав збудувати своїм коштом. Він не спочив там на віки. В кілька літ пізніше польський вожд Чарнецькі прийшов з військом

на Україну й викинув кости гетьмана з домовини, яка находилася в підземеллях Суботівської церкви.

Як бачимо, Богдан Хмельницький відбудував вільну державу на Україні, що була через триста літ перед Хмельницьким, під пануванням Литви й Польщі. Правда, що молоду українську державу не вистійив гетьман оборонити перед усіма ворогами, бо їх було забагато, а до того ще він завчасно помер, але по Хмельницьким ідуть його слідами інші гетьмани і — як побачимо. — Україна вже ніколи потім не була в такій неволі, як перед Хмельницьким.

Гетьман Хмельницький має в українській історії велику славу, бо він перший рішучо повів козацьке військо до боротьби за волю народу і рідної землі. З тих славних часів наші малярі намалювали кілька прегарних образів, з яких найкращий є: „Вїзд Богдана Хмельницького до Київа“, в січні 1650 року, по битві під Зборовом. Сей образ намалював артист-маляр Івасюк і він становить гарну прикрасу для неодної української хати й установи.

Про Хмельницького укладав народ пісні, з яких декотрі й дотепер заховалися. Його прославили декотрі наші поети в віршах, письменники оповіданнях і повістях. У Київі стояв гарний пам'ятник Хмельницького, що представляв гетьмана на коні, з булавою в руках. Та большевики той пам'ятник усунули.

В навечеріє св. Миколая.

Я звідтам — де молочна дорога
Веде до зір — до царства Бога,
Бо Небо вістку нам зсилає,
Що гість до нас днесь завитає.

Іде той Гість, що на нього
Давно вже ждете, любі діти,
Якого серце в царстві Бога
Зуміло всіх вас полюбити.

Ще хвиля, любі, а між вами
Святий тут стане Миколай —
Він з щирим серцем і дарами
Прибув до вас у Рідний Край.

Лишив Він Небо, щоби нині
Тут з вами кілька хвиль побути,
Щоби всі діти на Вкраїні
До серця свого пригорнути.

Володимир Хронович.

Лебідь, щука і рак.

(Байка)

Як згоди у товаристві нема,
То й діла там не буде, то дарма, —
Не діло вийде з нього, тільки мука...
Якось то лебідь, рак і щука
Разом до воза запряглись
І дружно везти присяглись.
Та щож! Хоч тягнуть всі, та віз не має ходу...
Хоч і набір на возі не важкий, —
То рветься в хмари лебідь-довгоший,
Рак лізе взад, а щука тягне в воду!
Хто винен з них, хто ні — ви не судіть, —
Лиш знайте: віз і досі там стоїть!

(Переклав: Ю. І.)

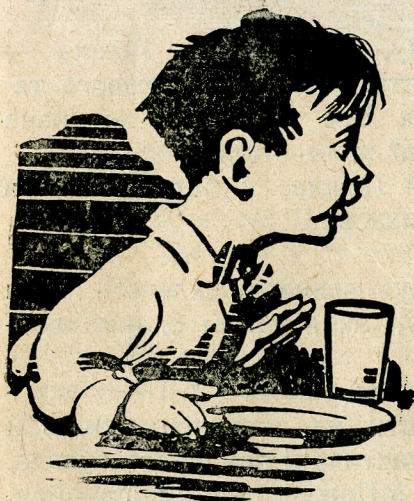
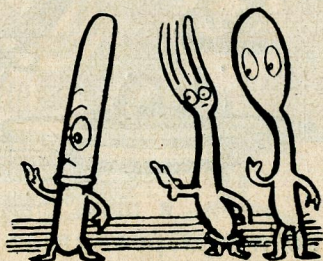
Михасько при столі.

Був собі хлопчик — Михась,
що не вмів прилично заховуватися
при столі. Батько й мати вчили й
напоминали його, та се не помагало.

Він, при-
міром, лю-
бив спер-
тися обо-

ма ліктями на стіл і нахиляти-
ся так, начеби хотів скочити
через стіл.

А як він їв! Бідні муче-
ники були з ним: його ложка,
вилки і ніж! Коли хотів вкра-
яти собі кусник мяса, то сти-
скав ніж не за ручку, а по се-
редині, майже за саме вістря
— і розуміється, мясо не кро-
їлося, але вилітало з тареля й

спало на землю, або смарувало обрус. Дійшло до того, що коли раз Ніж, Вилки й Ложка зійшлися разом у шуфляді кухонного стола — Ніж почав страшенно нарікати на Михаська.

— Я вже не видержу з тим хлопчиськом! — говорив Ніж. — Він так знущається наді мною, що я хіба втну його в пальці, аж потече кров, або переломлюся на половині і мене викинуть на смітник.

— То правда! — говорили сумно обурені Вилки. — А що він зі мною виробляє? Бере мене за самий кінчик ручки й з гори бе мною об таріль, притискає, вигинає й потім дивується, що я далеко не залізу в мясо і тому пускаю його зі своїх зубців, занім ще донесу мясо до його уст!

— І я ціла тремчу зі страху, — говорила Ложка — коли кухарка кладе мене на стіл коло Михаськового тареля. — Він не їсть мною, як Бог приказав, але наче копає ту юшку й розхляпує її по цілیم столі.

Так нарікали Ніж, Вилки й Ложка. А батько й мати не могли знайти способу на Михаська.

Аж раз говорить батько:

— Як би ти, Михасику, був великим склепом, то я скорше давби собі з тобою раду, як з таким одним хлопчиськом, як ти.

Одного дня кухарка подає обід і каже:

— Михаську, прошу вважати на свій ніж, вилки й ложку. Я їх нині гарненько вичистила й понапростовувала.

Почули сі слова Ніж, Вилки й Ложка й наче змовилися.

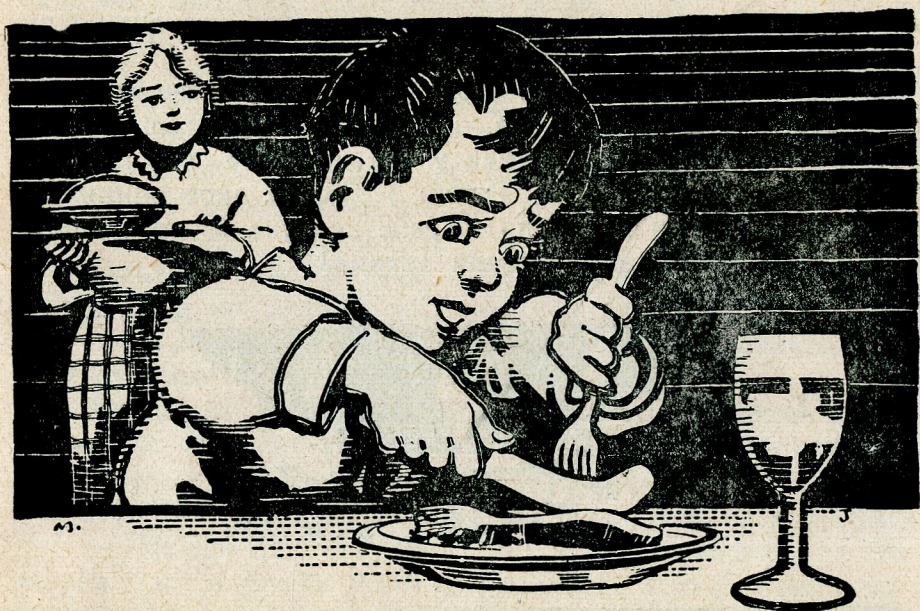
— Будемо страйкувати! — подумали собі!

Бере Михась ложку й хоче їсти юшку. Та юшка ніяк не набирається в ложку, а хоч і набереться, то по дорозі виллється.

Лютиться хлопець, а то ще гірше. Батько й мама вже давно зіли юшку, а він ще й не кушав її.

— Мамо! Ложка не хоче брати юшку! — плаче Михась.

— І добре робить! — каже мати. — Якби ти тримав

ложку по людськи, то брала би, а так — вона ображена на тебе.

— А як-же її тримати?

— Так, як я тримаю, ось як!

Мати показала, як тримати ложку. Михась спробував і дійсно — зїв юшку зараз.

Прийшлося їсти м'ясо з бараболею і з сосом. Бере хлопець ніж і вилки, своїм способом, ніж за вістря, а вилки за кінчик ручки — не йде! Що візьме кусень м'яса й бараболі, а то все паде на землю, або на обрус!

Знову плаче Михась.

— Тату, що робити? Ніж і вилки не хочуть нести мяса.
— Ось, як тримай! — каже батько і показує. —
Тримай їх за ручки, бо вони на те є, щоби за них тримати!
Послухав Михасько! Добре! Попоїв і поклав ніж і вилки
на таріль. І сперся ліктями на стіл, а стіл скрип!

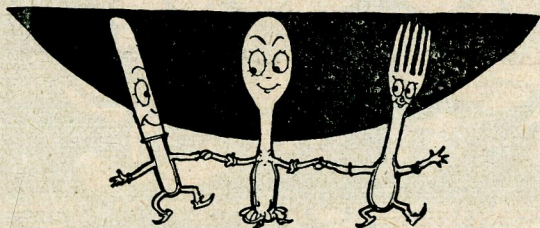
— Тату! Чого стіл скрипить?

— Чого? Бо він рблений на те, щоби на нього класти
тарелі, ложки, ножі, вилки, склянки, — але не на те,
щоби на ньому опиралися такі хлопчиська! Стіл плаче
і стогне і грозить, що як так дальше буде, то він не ви-
тримає і розлетиться на дрібні кусники.

Взяв Михась лікті зі стола — стіл перестав скрипіти.

Від тоді Михасько був уже чемний при столі, не спи-
рався ліктями, добре тримав у руках ложку, ніж і вилки.

Тому то, коли Ніж, Вилки і Ложка знов опинилися
в шуфляді, вони моргнули на себе значучо й, побравшись
за ручки, весело затанцювали аркана!

Молодість — скарб.

Молодість — скарб, зірка ясна,
Щастя, радість, квітка красна;
Молодість — сонце, краса, сила,
Алмаз, рожа, квітка мила.

Молодість — дар! Діти знайте,
Й з сього дару користайте!
Вчіться дома, в гаю, в полі,
А найбільше в Рідній Школі!

Мих. Кумка.

Що край — то інший звичай.

— Тату, чому ти тому панови перший вклонився? — спитав малий Данко батька, коли йшли вулицею міста.

— Бо так належиться, Данку — відповів батько

Однак Данко не вдоволився такою відповіддю й питає даліше:

— А чому так належиться, тату? Чогож у нас, на селі, всі люди тобі перші кланяються?

— А так належиться, синку, бо сей пан, що я йому перший вклонився, старший від мене; ти сам бачив, що в нього вже волос сивий. А що люди в селі мені перші кланяються, то се тому, що я в селі є учителем. Бачиш, такий є звичай. Молодший поздоровляє перший старшого, а люди на нижчих становищах поздоровляють усе перші людей на вищих становищах...

Батько думав, що вже заспокоїть цікавість сина, але Данко хотів ще даліше допитуватися. Він зачав:

— А як то пізнати, що хтось має вище становище, а хтось нище?..

Та тут на вулиці зробився крик. Якийсь бідний Жид-водоноша йшов із коновками до колодязя, а за ним біг гурт хлопців. Усі викрикували й насміхались з бідного зарібника. Він боронився, а вони виставляли до нього язика.

— Які се нечемні хлопці! — обурився Данко. — Як можна так докучати бідному водоноші. Ще й язика, показувати!

— А вжеж, що нечемні, відповів батько! Тільки хлопець зле вихований буде виставляти другому язика та ще й до старшого роками. Хоч знаєш, Данку, є народи, що витаються так, що виставляють одні другим язика.

— Справді, тату? Се не можливе!

— Справді так, Данку! Як прийдемо до дому, пригадай мені, я тобі покажу в книжці образки, як у різних народів витаються,

— Добре, тату! — відповів Данко.

* * *

— Коли пізно в ніч приїхали до дому, Данкови не було в голові просити батька, щоби показав йому книжку

з тими цікавими образками, бо він хотів спати. Як тільки поклався в постіль, заснув як камінь. До міста три милі,

Привіт Тибетанців.

то їздою там і назад таки змучився, тай по місті походив з татком.

Та зараз на другий день, як тільки батько покінчив науку й прийшов у хату, він до батька:

— Татку, а ти щось мені обіцяв вчора.

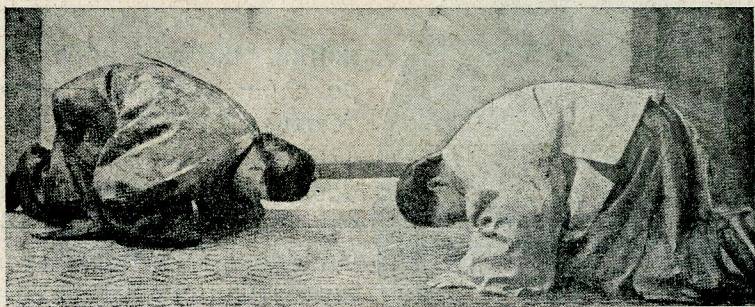
— Що? Коли? — спитав батько.

— А вчора в місті.

— В місті? Не тямлю...

— Обіцяв показати книжку з образками...

— Ага, ага! Як то в різних сторонах витаються — пригадав собі батько. Чи так? — Стривай, зараз...

Привітання у Китайців.

І батько підійшов до шафи з книжками, та добув відтіля чималу книжку в гарному переплеті.

— Сядь собі тут біля мене при столі — сказав батько й поклав книжку на столі та сів на кріслі — будеш оглядати образки, а я тобі обьясню що буде треба.

Данко сів поруч батька, а батько пояснював:

— Ось бачиш тутечки, на сьому образку, витається двох Китайців. Вони станули напроти себе навколішках і кланяються головами низько аж до землі.

— То так, як у нас у церкві бють поклони!

— А бачиш, ми так покланяємося тільки Богу, а в Китаю так кланяються одні другим, рівним собі. А ось тутечки бачиш китайські діти витаються з собою. Бачиш вони витаються на стоячки. Насамперед складають долоні разом, а потім схиляються низенько. Бачиш Японці, хоч вже витаються по європейськи, все стараються всміхатись. Вони всміхаються цілий час до того, з ким розмовляють, хоч-

би розмова тривала як найдовше. Так велять їм їх приписи чемности. А тут маєш ось такий привіт, про який я тобі згадав учора в місті. Се Тибетанці так витаються між собою. Тибет, се гориста країна в Азії, в сусідстві найвищих на землі гір Гімалаяів. Бачиш, як вони повиставляли язики на привіт.

— Йой, як воно негарно виглядає! Як негарно!

— Для нас негарно, а для них гарно. Їх звичай так їм велить витатися.

— Татку, а чи ті дві жінки, що так притупились до себе носами, також витаються?

— А вжеж — відповів батько. — Вони витаються так, що труть носом об ніс. Се Маорійки з Нової Зеландії витаються так. В них те саме, що в нас поцілуй. І ще багато інших звичаїв привітання. Що край — то інший звичай. Навіть у нас в Європі не всюди однаково витаються. В старинному Римі був звичай, що один другого витав піднесенням руки в

Дві Маорійки витаються.

гору. Тепер сей старинний звичай привернули в Італії „фашисти“. Нераз побачиш у часописах на образках, як вожд фашистів і диктатор Італії, Беніто Мусоліні, витає других піднесенням руки.

— Ага, то сей Мусоліні, що то про нього було написано в одному з давніших річників „Світика“.

— Той сам! — відповів батько. — Та вернім до витальних звичаїв. Навіть в Європі вони є ріжні. Ось бачиш, що на вулиці знайомі витаються так, що скидають капелюх на хвилюку з голови й капелюхом „кланяються“. А інакше вже витаються військові.

Тут перебив Данко:

— А я бачив: прикладають два пальці правої руки до дашка шапки.

А батько дальше:

— А так: вказуючий і середний палець. Інакше відклонюються пані на привіт — тільки рухом голови. Тут зятям собі, що мужчина все перший кланяється пані. Тільки в Англії є звичай інакший. Там кланяється пан пані тільки тоді, коли вона рухом голови дасть йому знак, що годиться на се, щоби він їй поклонився. То так витаються в переході на вулиці. А інакше дома, чи денебудь, де спинються. Тоді, як знаєш, близькі свояки, товариші, приятелі цілуються, а знайомі подають собі й стискають руки. Малі діти цілують старших з родини в руку. А старші цілують дітей у голову, або в лице.

— Тату, а чи є й приписи, як треба кланятися.

— А вжеж, що є! Ось приміром ти за чотири роки підеш, як будеш гарно вчитися, до міста до гімназії й на вулиці зустрінеш якогось професора гімназії то не поклонишся йому якнебудь. Скинеш шапочку на кілька кроків перед тим заки зрівняєшся з ним. Такий є припис. А дівчата таки мусять учитися пригинати одну ногу на поклін. І сей „диг“ є гарним правилом.

— А я бачив, як мамця вчила Олю так „дигати“.

— Ріжні є звичаї в різних народів і ріжні при різних нагодах, як витатися, як поздоровляти. Сі звичаї витворилися уже в дуже давних часах. Та найважніше при цьому, що все й всюди треба чемно поводитися, бо се вказує на гарно виховану людину — закінчив батько.

Антін Лотоцький.

Для інтересу...

Катехит у одній школі в Канаді приобіцяв дати 20 центів тому школяреви, який назве найславнішого чоловіка в історії.

— Христофор Колумб — сказав італійський хлопець.

— Джордж Вашингтон — закликав американський хлопець.

— Святий Петро — заявив жидівський хлопець.

— Двадцять центів даю тобі — каже священик — але чому ти сказав, що святий Петро є найславніший?

— Я напевно знаю, що найславніший чоловік в історії був Мойсей — відповідає жидівський хлопець, — але тут ходило о інтерес.

Подав: *Михайло Кумка.*

Триста неустрашених.

— Мамусю, алеж ми сьогодні билися, гуу! Пішов я з товаришами на старі форти, понабирали ми грудок землі й робили війну! — Я всіх поборов! — Так розказував малий Данчик, який щойно повернув з прогульки.

Мамуся підсміхнулася. — Як бачу, ти великий герой, тільки чого ти ховався до рову? Чому не стріляв на отвертому полі? Козаки так не робили, Данчику, ні!

— Розкажіть, мамочко, про козаків, розкажіть, — просив Данчик, втираючи рукавом носик.

— Ну добре, сідай отут, я розкажу тобі! Данчик притулився до своєї мамусі й цікаво наставив ушка.

— Якраз тому двіставісімдесять літ, була під містечком Берестечком велика битва. Гетьман Хмельницький окопався табором над річкою Пляшівкою посеред великого багна. Козаків, разом зі союзними Татарами, було сто тисяч, а польського війська триста тисяч.

Хоч козаків було дуже мало, боролися вони дуже хоробро й недопускали ворога до табору, але сталося нещастя! Татари, які мали помагати козакам почали втікати й захопили зі собою гетьмана Хмельницького.

— Ото дрантя, ті Татари! Пощо було їх брати до помічі?

— Тихо, не перебивай! Ті, що остали в таборі налякалися, бо бачили що тепер мусять всі загинути. В ночі випровадив полковник Богун одну частину війська греблею крізь багна, а інші зістали, щоби боронити відвороту.

— Овва, то великі герої, що повтікали! — закликав сердито Данчик.

— Чекай синцю, ти не розумієш воєнного діла; дарма, що сам „війни провадиш“. У війні буває різно — раз треба йти вперед, раз назад, а раз стояти на місці.

— Вже розумію — поважно відповів Данчик.

— Отже тамті вийшли, щоб перебитись — до своїх, а ті що остали, боролися хоробро. Остало тільки триста козаків, які рішили битися до останньої каплі крові.

Ночею переплили вони на островець Журалиху, позаставлялися возами й відбивалися від ворогів чим хто мав, — крісами, шаблями, сокирами, косами.

Що підіхав до них який ворог, ого! вже його нема.

— От козаки! От юнаки! — аж підскочив Данчик,

— Сам король польський, був дуже зчудований їх відвагою. Йому жалко стало героїв, щоби так марно гинули. От він і післав до них парляментарів. Зложить — кажуть вони, — оружжа, то король дарує вам життя! Козаки поглянули один одному в очі й всюди побачили те саме бажання: не приймати сеї ласки.

— Ні, кажуть вони, — не хочемо королівської ласки! Не можна козакови жити в соромі! Козацької чести не промінємо за ласку!

— Король вам грошей дасть, — намовляли їх послы.

— Ха, ха, ха, аж зареготалися козаки, ви нам гроші даєте?! Ми, ось скільки свого майна маємо, глянте! — І вони почали витягати золоті гроші з карманів і кидати їх у річку Пляшівку.

— Шкода! — закричав Данчик.

— А ти щоб зробив? — спитала мамуся.

— Яб не кидав гроший у воду, а взяв ще у них гроші, перебився, тай втік!

— Тратата! — який то наш герой швидкий! — А як би так випадково декотрий з них тебе тоді по головці шабелькою — чах, то що тоді, га?

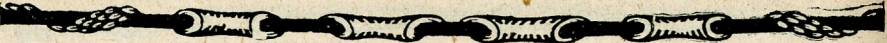
— Се не було би приємно!

— Ну бачиш? А їм навіщо було гроша, як вони й так вибиралися на смерть. Після сього, як королівські послы відіхали, почалася борба на життя й смерть. Всіх їх перебили, остався тільки один козак. Дорого рішив він віддати своє життя. Пів дня відбивався косою, й такий страшний став, що ніхто не хотів до нього підступати. Врешті втомлений, мусів згинутися. Так згинув останній герой берестецької битви! Ну й щож, Данчику, що ти на се?

Хлопець відітхнув глибоко, та з загоріючими очима палко відповів: — Мамочко, я зробив би так, само!

— Так, Данчику, кождий чоловік повинен посвятити своє життя для добра своєї вітчизни, сказала мамуся, пригортаючи до грудий майбутнього героя. *Ярослава Мандюкова.*

ЗАМІТКА: Хто бажає більше довідатися про сю страшну битву під Берестечком — нехай прочитає собі книжечку Дмитра Дорошенка п. з. „По Рідному Краю“ — (на стр. 48—57). Книжечка, коштує 2'50 зл. з пересилкою 2'80.

Як відгадати подумане число?

Ось тут є легкий спосіб, яким зачудуєш своїх товаришів і зате назвуть тебе здібним відгадувати чужі думки.

Скажи своїм товаришам, щоби собі подумали й написали якесь число, зложене з двох цифер. Відтак нехай сліднують за твоїми вказівками, а ти відгадаєш, яке число вони подумали згл. написали.

Возьміть першу цифру з подуманого числа і помножить її через 2, а до висліду додайте 5. Тепер помножить се нове число через 5, а відтак додайте другу цифру з подуманого числа.

Тепер попроси товаришів, щоби сказали тобі остаточний вислід чисел, а ти точно назвеш секретно написане ними число.

Припустім, що подумане число є 99. Помноживши першу цифру через 2 одержимо 18; до сего числа додаймо 5 — то буде 23; се число множимо через 5, а тоді одержимо 115. Тепер додаємо другу цифру з подуманого числа 9 і одержимо 124, се є кінцевий результат, який тобі товарищі подали. Тепер все — що треба зробити аби відгадати секретно написане число — то відіймити 25 від 124, а се, що остане, буде 99.

Михайло Кумка.

«Світикові» приятельки з Буковини.

Ми обі уже від давна
Наш «Світик» читаєм,
Тож і в «Альбом» його славний
Попасти бажаєм.

Бо подобались нам дуже
В тім Альбомі діти, —
«Світикові» приятелі, —
Українські квіти.

Ми обі — Огородниківні,
Стефка тай Ірина,
А країна, де живемо,
Зветься Буковина.

Живем в Багні, на горбочку,
Близенько Вижниці,
Лісок близько й ми ходимо
Літом на суніці.

Ірка старша, тож мамусі
Більше помагає,
Разом з татком у пасіці
Медок підбирає.

А я, Стефка, у стаєнці
Крілів доглядаю —
І медочок із пасіки
Радо заїдаю.

Про »Довбуша« віршик знаю,
Хоч він і довгенький,
Знаю й другі, трохи менші,
Але всі гарненькі.

А на »Світик« ми чекаєм,
Як на сонце з неба,
Біда тільки, що аж місяць
Ждати його треба.

До »Світика« редакції
Ми привіт свій шлемо,
Всім читачам привіт щирий
Теж передаємо.

За діточок українських
Ми не забуваєм,
Бож серденько українське,
Як і вони, маєм.

С. Л.

Заклик до всіх читачів.

Старий рік уже кінчиться,
Діти, пам'ятайте —
Й передплату відновити
В „Світик“ поспішайте!

Розвязки загадок.

Число: 7-8.

Складова загадка:

1. Владислав; 2. Етна; 3. Сундук; 4. Екзорта; 5. Ляйбніц; 6. Інші; 7. Хоробрий.
Цілість — Веселих вакацій!

Хрестівка:

Слова поземі:

3. пара; 5. віра; 6. рак; 8. ад; 10. ов; 11. артос; 12. ар; 13. ас; 15. амо;
17. обоз; 18. віно.

Слова прямовісні:

1. хата; 2. кров; 4. ар; 5. В. К.; 7. Артим; 9. дар; 10. оса; 12. амбо; 14. сани;
15. аз; 16. ов.

Переставка букв:

1. осел — село; 2. диво — овид; 3. бари — риба; 4. рило — орли; 5. Баку — Куба; 6. кара — арак.

Початкові букви нових слів, дають визказ: сорока.

Силябічне додавання. 1. віл-ля; 2. я-сир; 3. де-крет; 4. рек-тор; 5. і-кра.

Ломиголовка: Кіт — тік.

Шаховий коник:

»Не шукай щастя у світі, лиш у собі самім, в своїй душі. Ти можеш бути багатий, славний, сильний — а нещасливий, і можеш бути бідний і щасливий.

(Богдан Лепкий: »Полтава«).

Магічний квадрат.

І	Г	О	Р
Г	У	Б	А
О	В	І	Д
Р	А	Д	А

Складова ломиголовка:

Ці — ка — во за — гад — ки відгад — увати.

Скриванки:

1. корова; 2. коза; 3. пес; 4. слонь; 5. тигр;
6. вівця; 7. лев, видра, олень; 8. миш; 9. віл;
10 осел.

Число: 9.

- Складова загадка: 1. Вавилон; 2. шифра; 3. контуш; 4. октябрь; 5. левада;
6. Ірмолй.

Цілість: В школі наш рай.

Магічні квадрати.

О	Л	Е	Г
Л	И	П	А
Е	П	І	Р
Г	А	Р	Т

У	Г	О	Р
Г	У	С	И
О	С	Е	Л
Р	И	Л	О

Географічна загадка:

1. Збруч; 2. Інгул; 3. Радин; 4. Канів;
5. Алупка.

Цілість: »Зірка«

Назви овочів:

1. малина; 2. ананас; 3. сливка; 4. мореля; 5. ягода; 6. яблуко; 7. грушка.

Переставка букв:

1. хист — стих; 2. село — осел; 3. лиса — сила; 4. вина — нива; 5. нора — Арно.

Початкові букви нових слів дають висказ: сосна.

Число: 10.

Складова загадка:

1. Чтеніє; 2. Інвалід; 3. Таран; 4. Анкона; 5. Чесний; 6. Інтернат; 7. Віче.
Цілість: Читачів еднайте!

Відгадка слів: 1. Мусій; 2. Атени; 3. Замок; 4. Езоп; 5. Перце; 6. Ангел.

Цілість: »МАЗЕПА« — ЛЕПКИЙ.

Сходи: 1-5 афіш; 4-2 неук; 3-3 дідо; 2-4 ідол; 1-5 ріпа.

Цілість: »РІДНА ШКОЛА«

Історичні дати:

988 Хрещення України.

1709 Битва під Полтавою.

1648 Повстання Хмельницького.

1918 Відродження України.

Хрестикова ломиголовка: А — сир — лилик — риж — к.

Число: 11.

Складова загадка: 1. Петро; 2. ангел; 3. Дніпро; 4. Олег; 5. Париж
6. Іней; 7. Синай; 8. Турбан.

Шаховий коник:

Праця єдина з неволі нас вирве:
Нумо до праці, брати!
Годі лякатись! На діло святе
Сміло ми будемо йти.

Праця одина нам шлях уторує;
Довгий той шлях і важкий,
Що аж до щастя і долі прямує, —
Нумо до праці, мерщій.

Б. Грінченко.

Загадочні візитівки: 1. Редактор »Світика«. 2. Постерунковий.

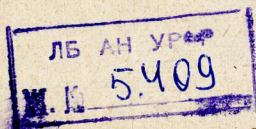
Всі загадки дають до розвязки: 36 пунктів.

Премії за надіслані розвязки одержують ті, що здобули найменше: 27 пунктів, се є 75% усіх пунктів.

Влучні розвязки (в пунктах надіслали: Ластівка Олесь 36, Сікора Юрій 36, Левицький Борис 30, Чорнега Орест 36, Вільчанська Любомира 29, Криса Володимир 29, Шкільник Ольга 136, Лаврівський Володимир 36, Ключаси Олесь і Туньо 25, Кассараба Влодзьо 21, Матвійко Роман 17, Гурко Мирослав 15, Гураль Роман 15, Канда Дозя 22, Коморовська Дарця 15, Ляшевич Орест 15, Палашевський Петро 15, Паливода Ольга 15, Сітницька Марійка 15, Кісь Роман 11, Мельник Маруся 8, Стецьківна Нуся 8, Скопляк Модест 8, Палюк Микола 8, Гарасимович Марійка 7, Крипкевич Богдан 7, Курдидик Ярема 3, Збудовські Ірка і Мирон 3.

Премії книжкові одержали: Ластівка Олесь Сікора Юрій, Левицький Борис, Чорнега Орест, Вільчанська Любомира, Криса Володимир, Лаврівський Володимир, Шкільник Ольга і Ключаси Олесь і Туньо.

Премії висилається рівночасно поштою під опаскою.

Модест Скопляк у Сокали: Як живеться Тобі в бурсі? Певно, що веселіше, чим дома, бо є багато товаришів? Чи маєте там бібліотеку й окрему читальню? А чи маєте там і диточі газетки, яких тепер є вже три?

Нуся Стецьківна в Ременові: Співчуваю разом з Тобою, моя любя Нусечко, з приводу смерті Бабусі, що відійшла до Бозі. Все на світі має свій кінець — таї життя людське також. А що воно є супроти вічності дуже коротеньке — то треба його так покермувати, щоби перейшло в добрі й частку. Добро і щастя в життю осягаємо лиш працею і добрими ділами. Мусимо всім і всюди робити добро, а тоді на склоні життя побачимо вислід наших змагань і повні радості спокійно відійдемо самі у Вічність.

Орцьо Ляшевич у Переволоці: Краще передплатувати «Світика» прямо у Львові, чим купувати його окремими числами. Від Нового Року буде тому ціна 1 числа виносити в дрібній, книгарській продажі 60 сотиків, а в передплаті буде 1 число коштувати лиш 50 сотиків. Се на рік зробить значну різницю, за яку зможеш собі купити якусь гарну книжечку. Отже «Світик» буде вже чотири рази більший від «Нашого Приятеля» і «Дзвіночка». Посилаю Тобі се число, бо не знаю чи купиш його собі. Знимку зі «Свята Матери» пришли, бо «Світик» збирає радо всі такі світлинки до свого альбому.

Андрійко Яніцький в Кронбергу (Німеччина): Твій послідній листик до мене — мило врадував мене. Тішуся, що прийняв мої вказівки й бажавш після них прямувати шляхом свого життя. Твого попереднього листика, я післяв п. Андрієви Чайковському до Коломиї. Справить він Йому багато радості і буде для Нього може найбільшим «душевним» гонорарем, який автор не заажди може дістати. Дістав Він раз уже такий «душевний» та сердешний гонорар на своему ювилейному святі від одного хлопчика, Вадима Стельмахова (що є також моїм читачем і приятелем), а тепер другий від Тебе, Андрійку. Верна буду друкувати на своїх сторінках від 1 січня 1932. Буде се незвісна ще в українському перекладі мандрівнича повість по Бразилії, під заг. «Плесом Амазонки». Чи в тій гімназії де вчишся є ще який хлопчик-Українець, чи лиш Ти сам один? Не забувай про мене, свого вірного, духового друга, таї пиши зчаста. Я духом усе при Тобі!

Ждан Пришляк у Підгірцях: Вершик, що Ти надіслав, друкую в тім числі. Історичні оповідання булу друкувати в році 1932. Радію, що так їх любиш!

Віруся Галущинська, Дарця Мосора, Марійка Ільницька, Оля Кобільник і Даруся Клюківна в Самборі: Надісланий Вами опис «Свята Матери» яке Ви всі власними силами устроїли — дуже гарний і я міщу його на своїх сторінках для заохоти інших своїх читачок, щоби пішли Вашими слідами в році 1932-ім. І Ви певно, коли вдруге будете таке свято улаштовувати — то ще краще воно Вам удасться, бо з кожним роком чимраз більше матеріялів до нього призибується.

НОВІ ВИДАННЯ:

1. **Антін Лотоцький:** „В НІЧ св. МИКОЛАЯ“ — сценічне картина в 3 діях, зі співами — призначена для вистав в навечері Свято-Миколаївського торжества для МІЙСЬКИХ гуртків. Ся картина має великі сценічні й виховні вальорн. Ціна 80 сот. (З пересилкою 1 зл.)
2. **Іванна Блажкевич:** „ВЕРТЕП“ — різдвяна ігра для сільських гуртків, які ходять від хати до хати колядувати на „Рідну Школу“. Ціна: 60 сот. Є се нове (друге з ряду) видання сієї інтермедії в зовсім зміненому укладі. Просимо всіх наших читачів поручати сей „ВЕРТЕП“ сільським гурткам, які в тім році збираються з колядою ходити на „Рідну Школу“. Ціна 1 прим. з пересилкою: 80 сотиків. Гроші посилати значками почтовими в листах.
3. **Михайло Приймак:** „БЛУДНИЙ СИН“ — біблійна картина в 3 діях, призначена для Аматорських Театрів по селах і містечках. Поручаємо сю картину увазі нашого Всеч. Духовенства і П. Т. Учительства. Надається вона до вистав саме тепер на зимовий сезон. Ціна 1 прим. 1.80 зл. (З пересилкою 2 зл.).

Замовлення посилати разом з грішми (найкраще в листах — значками почтовими) на адресу:

НАКЛАДНЯ МИХАЙЛА ТАРАНЬКА

Львів, ул. Зіморовича 3.

РОДИЧІ! Подумайте, що належало б уже вийти в порозуміння зі СВЯТИМ МИКОЛАЄМ,

який має свою ГОЛОВНУ КВАТИРУ в конторі „СВІТА ДИТИНИ“. Там є приготований великий вибір книжок та прегарно опрацьованих РІЧНИКІВ „СВІТА ДИТИНИ“ й „МОЛОДОЇ УКРАЇНИ“ — якими буде сего року обдаровувати Святитель МИКОЛАЙ українську дітвору. Ті річники значно подешевіли!

Замовлення та прохання від чемних діточок до св. Миколая приймає „СВІТИК“ вже від 1 грудня. Посилки дарунків будуть так надавані, що будуть надходити на заплановану адресу в днях 18 і 19 грудня. Тому, Любі Родичі — за Вами тепер слово!

ГОЛОВНА КВАТИРА св. МИКОЛАЯ
ул. Зіморовича, 3.

ДОПИС:

„СВЯТО МАТЕРИ“ в самбірській школі вправ. Дня 14 мая 1931 р. зішлись всі учениці школи вправ до руханкової салі, щоби відсвяткувати і звеличати »Свято Матери«. На тім святі були наші родичі і кандидатки нашої Учит. Семинарії. О 4-тій год. пополудни свято розпочала вступним словом одна товаришка з четвероті кляси. Опісля друга товаришка грала на мандоліні дві гарні пісні. Дальше слідували деклямації учениць від 1 до 4 кляси. Ті деклямації переплітано хором малих учениць, сольовим співом і дуєтом. Вкінці товаришка з 4. к. прочитала гарне оповідання про се, як: любов матери доповнюється любовою дитини. На закінчення діточий хор заспівав дві пісні. Хор дітей всім подобався дуже, тим більше, що ним диригувала товаришка з 4. кляси. Вражіння з сього свята було дуже гарне, бо свято се уладили самі учениці від 7-10 лт своїми власними силами. Се свято було получене не лише з приємністю, але і з пожитком, бо за добровільні датки, зібрані при вступі, справлено для кількох бідних учениць суконочки.

ВІД АДМІНІСТРАЦІЇ:

Із 10-тим числом у жовтні, вислала наша Адміністрація блянкети ПКО. всім тим особам, що залягають за газетку по кінець грудня 1931. На чеку подана була точно цифра сеї залежності. Дуже просимо о ласкаве вирівняння сих квот — найдальше до 15 грудня с. р. Хто чека не одержав — той, значить, має все вирівняне по кінець року 1931.

Кому бракують які числа газетки за сей рік — то просимо їх зареклямувати негайно. Реклямації будуть узгляднюватися до дня 31 грудня. Опісля буде мусів кождий, хто схоче мати бракуючі числа — купити їх собі.

З тим числом розсилаємо також спеціальні ЛИСТКИ до подавання адрес для висилки ОКАЗОВИХ ЧИСЕЛ для тих осіб, які бажали б стати від Нового Року передплатниками „Світа Дитини“. Дуже просимо надсилати нам ті листки з точними адресами, як можна — найскорше. Маємо надію, що по переміні „Світа Дитини“ з МІСЯЧНИКА на ДВОТИЖНЕВИК й з 50%, подешевінням дотеперішньої ціни кождого числа — зросте в 100% стан новий передплатників.

ТЕЛЕГРАМ.

„СВІТИК“ — Львів.

Приготовити на день моєї сьогорічної гостини на землі — велику скількість РІЧНИКІВ, зложених з найкращих чисел „Світа Дитини“ з минулих років — в прегарній, трибарвній окладинці, з золотими витисками на хребті. Настановляю ціну на такий річник 6 зол. (З пересилкою 6.60 зл.). На інші річники по 12 зл.

+ Св. Миколай.

ЖЕРТВИ:

На фонд сиріт: Ігор, Сяна і Міра Іваночки 5'00; Роман Матвійко 2'00; Марійка Гарасимович 0'50; Всеч. о. Іван Кучма 5'00 зл.

На „Рідну Школу“: Марійка Гарасимович 0'50 зл.

Видав й за редакцію відповідає: Михайло Таранко.

Друкарня ОО. Василян у Жовні

21

Запросини до передплати „Світа Дитини“ на 1932 рік.

Щоби дати доказ доброї волі зі свого боку — постановило підписане Видавництво **ЗБІЛЬШИТИ** обем «Світа Дитини» через переміну його на **ДВОТИЖНЕВИК**, який буде виходити в обемі 2 аркушів друку — кожного 1 і 15 в місяці — так, як колись, у перших роках свого існування, виходив. Повертаємо також до попереднього формату **КВАРТО**, а залишаємо дотеперішній формат книжковий.

При тім усім, що побільшуємо вдвое обем журналика (досі виходив раз у місяць в 2 аркушах друку — від 1 січня 1932 буде виходити **ДВА РАЗИ** в місяць в обемі 4 аркушів друку великого формату), не підносимо ціни передплати, а навпаки — знижуємо її!

Умови передплати «СВІТА ДИТИНИ» на рік 1932 будуть такі: **РІЧНО** 10 зл.; **КВАРТАЛЬНО** 3 зл.; **МІСЯЧНО** 1 зл. Ціна поодинокого числа в **ПЕРЕДПЛАТІ** виноситиме 50 сотиків, а в **КНИГАРСЬКІЙ** продажі 60 сотиків. Для Америки й Канади 1.50 дол.; для Чехо-Словаччини 50 корон чеських річно.

Через побільшення обему газетки, а тим самим через знижку ціни **ПООДИНОКИХ** чисел — бажає Видавництво піти на зустріч як найширшим кругом нашої суспільности, серед якої «Світ Дитини» здобув собі вже право горожанства. З огляду, що недавно став виходити новий діточий журналик «Дзвіночок» — призначений в першій мірі для **СЕЛЯНСЬКОЇ** дітвори — постановила редакція перевести деякі зміни в добірї змісту для «Світика» на будуче.

Отже від 1 січня 1932 буде постійно в кожнім числі газетки друкуватись тягла **ПОВІСТЬ**. (На першу чергу піде Юлія Верна: «**ПЛЕСОМ АМАЗОНКИ**» — пречудовий опис подорожі по Бразилії). Даліше: історичні оповідання з княжої і козацької доби, природничі оповідання, легенькі научні статейки та сценічні картини казочного змісту, як також забави зі співами й ріжнородні загадки. Се буде для старшої дітвори.

Молодші одержать свою частину, головно в ілюстрованих байочках і казочках та дотепних сміховинках. Появиться знов на сторінках «Світика» — **ЮРЧИК КУЧЕРЯВИЙ**, що розповідатиме свої мандрівничі пригоди.

Видавництво надіється, що ся зміна впливе корисно на дальший розвиток газетки і дасть змогу ширшим кругам нашої суспільности — головно інтелігенції — запенумерувати «Світика» для своїх дітей.

Хто з дотеперішних відборців незадумує **ДАЛЬШЕ** передплачувати «Світа Дитини» — нехай, найдаліше до 20 грудня 1931, повідомить Адміністрацію про се **ОКРЕМОЮ КАРТКОЮ**, бо хто такого повідомлення, згл. відмови дальшої передплати, в тім речинці не надішле — того уважатимемо на дальше відборцем згл. передплатником «Світа Дитини».

Рівнож просимо заподати евентуальні зміни дотеперішних адрес, щоби їх можна було перевести в новому адресарі на рік 1932.

Дуже просимо всіх наших СТАРИХ передплатників о приєднання «Світикови» на рік 1932 кількох НОВИХ передплатників та читачів. У тій цілі друкуємо окремий листок, який належить відтати і виповнити його дуже читким письмом після нище поданого взірця:

ОКАЗОВЕ ЧИСЛО «СВІТИКА»
прошу вислати на таку адресу:

МИХАЙЛО ЩЕБРИНСЬКИЙ
ЯВОРІВКА
почта Калуш.

На тій половинці має (на кождім відтинку) підписатися той, що посилає сей виказ, бо сей відтинок буде долучений в газетці до поданого адресата.

Виповнений сей листок просимо НЕГАЙНО надіслати в коверті нашій Адміністрації, яка вишле 1-ше число «СВІТИКА» на ОКАЗ тим 5 особам, що будуть подані на тім листку. Обовязком того, хто надішле сей список для висилки озазових чисел, буде допильнувати: щоби ті всі особи надіслали передплату на газетку. Се буде велика ДОПОМОГА для нашого Видавництва в час теперішньої важкої скрути.

Листки сі по виповненню просимо звернути по можливости до 15 грудня, щоби можна було на тій основі устійнити: яку скількість 1 числа за 1932. (оказового) треба буде Видавництву надрукувати. Се для нього дуже важне й тому всі дійсні прихильники журналика звольте ласкаво перевести се як найскорше. Хто не зможе 5 адрес подати, нехай подасть 4, 3, 2, або й 1 адресу але певну.

Краще, наколи дістанемо 1—2 адреси, а такі, що певно ті особи стануть передплатниками й надішлють зараз передплату. Тому просимо заздалегідь порозумітися з даними особами, чи вони бажають таке оказове число «Світика» одержати.

Найкраще й найпрактичніше є посилати ЦІЛОРІЧНУ передплату в квоті 10 золотих — бо тоді мається на цілий рік уже спокій із плаченням тай Адміністрація не турбуватиме нікого тоді пригадками та упімненнями. І для Видавництва є се велике ДОБРО, бо за зібрану з передплат більшу готівку — зможе воно відповідно забезпечитися тай упрощене тоді діловодство для Адміністрації.

Маємо отже надію, що помимо тяжкої ЕКОНОМІЧНОЇ КРІЗИ, яку переживають тепер всюди на цілм світі — УКРАЇНСЬКА СУСПІЛЬНІСТЬ зрозуміє вагу й потребу діточого журналика й причиниться саме в тім важкім році до його ПОШИРЕННЯ й матеріяльного ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, даючи тим доказ — що ми ЖИВЕМО й стремимо постійно до КРАЩОГО РОЗВИТКУ, дбаючи в першу чергу про ДУХОВИЙ КОРМ для молодого покоління, *«Горі імійм серца!»*

На тому місці почуваємося до милого обовязку — подякувати всім нашим постійним передплатникам, прихильникам і симпатикам за дотеперішню піддержку і пропаганду маленького «СВІТИКА» і просимо о таке попертя й на будуче.

Видавництво «СВІТ ДИТИНИ»

ЛИСТОК НА ПРИЄДНАННЯ НОВИХ ПЕРЕДПЛАТНИКІВ
ПОДУМАЙ — ХТО ЩЕ З ТВОЇХ ЗНАКОМИХ НЕ МАЄ „СВІТИКА“!

ТВОЄЮ ПОВИННІСТЮ Є: _____

**застановитися й написати на 5 карточках точні адреси
сих Твоїх знайомих, які ще досі „Світика“ не бачили й**

ПОВЕРНУТИ СЕЙ ЛИСТОК!

ОКАЗОВЕ ЧИСЛО вислати на адресу:

В. П. _____

Я дуже люблю »СВІТИКА« й тому на
моє прохання висилає Адміністрація
Тобі се число на ОКАЗ з запрошенням
до постійної передплати.

Підпис: _____

ОКАЗОВЕ ЧИСЛО вислати на адресу:

В. П. _____

Я дуже люблю »СВІТИКА« й тому на
моє прохання висилає Адміністрація
Тобі се число на ОКАЗ з запрошенням
до постійної передплати.

Підпис: _____

ОКАЗОВЕ ЧИСЛО вислати на адресу:

В. П. _____

Я дуже люблю »СВІТИКА« й тому на
моє прохання висилає Адміністрація
Тобі се число на ОКАЗ з запрошенням
до постійної передплати.

Підпис: _____

ОКАЗОВЕ ЧИСЛО вислати на адресу:

В. П. _____

Я дуже люблю »СВІТИКА« й тому на
моє прохання висилає Адміністрація,
Тобі се число на ОКАЗ з запрошенням
до постійної передплати.

Підпис: _____

ОКАЗОВЕ ЧИСЛО вислати на адресу:

В. П. _____

Я дуже люблю »СВІТИКА« й тому на
моє прохання висилає Адміністрація
Тобі се число на ОКАЗ з запрошенням
до постійної передплати.

Підпис: _____

**НАКОЛИ ТИ ЛЮБИШ „СВІТИКА“ — ТО ПОСТАРАЙСЯ
ПОШИРИТИ ЙОГО МІЖ СВОЇМИ ЗНАКОМИМИ!**

ДІЛОМ! — ДОКАЖИ СВОЮ ЛЮБОВ — ДІЛОМ!

Надійшло дня

Число:

СЕИ ВИКАЗ ПОДАВ:

Імя і назвисько:

Місцевість:

(в містах улица і число дому),

Почта:

П. С. Маю надію, що подані особи заперенумерують газетку, бо я зі свого боку постараюся доложити всіх старань в тому напрямі.

1р. 90к

ЛНБ им. В. Стефаника
ПРИБАВЛЕНО-1987 г.

5.409

БІБЛІОТЕКА
ІМЕНА ТОВАРИСТА ІМ. ШЕВЧЕНКА
у Львові.

III
П-12526
1931-1-12